

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької
діяльності

Допущено до захисту
завідувач кафедри

“ _____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за темою:

«УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПП «ІЗМАЇЛАВТОІНВЕСТ»»

Виконавець:

Студент Факультету економіки та
управління підприємництвом
Євдокімов Андрій Дмитрович _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент,
Літвінова Вікторія Олександрівна _____

Одеса 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	5
1.1. Економічна сутність категорії «основні засоби»	5
1.2. Облік та класифікація основних засобів	13
1.3. Напрями вдосконалення управління використанням основних засобів	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПП «ІЗМАЇЛАВТОІНВЕСТ»	35
2.1. Загальна характеристика підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»	35
2.2. Аналіз техніко-економічних показників підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»	41
2.3. Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПП «ІЗМАЇЛАВТОІНВЕСТ»	56
3.1. Підвищення ефективності використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за рахунок збільшення їх завантаження	56
3.2. Підвищення ефективності використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за рахунок активізації маркетингової діяльності	61
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Фундаментом розвитку будь-якої соціально-економічної системи є стабільне, стійке у часі, надійне її функціонування у довгостроковій перспективі. Одним із базових елементів, без яких неможливо забезпечити діяльність будь-якого суб'єкта господарювання, виступають основні виробничі фонди, чия структура та параметри кругообігу виступають рушійною силою у формуванні кінцевого продукту. Організація ефективного їх використання може стати як елементом успіху, так і фактором необґрунтованого зростання собівартості продукції та послуг.

Важливості аналізу ефективності використання основних засобів з метою виявлення резервів її підвищення, оцінки потреби в оновленні складу засобів праці приділяється помітна увага в сучасних наукових працях. Дослідники Ларіна К.М., Карпунін А.Ю., Сідельникова Г.П., Відясова С.С., Вахрушева, Н.А., Ліberman, Я.Л., Вілкова, Ю.В., Горбунова, Л.М., Голуб, Л.А., Лялякін, Н.Ю. та багато інших справедливо вказують на те, що від ефективності управління основними фондами безпосередньо залежать головні показники діяльності підприємства, такі як: продуктивність праці, обсяг випуску та реалізації продукції (робіт, послуг), собівартість продукції, фінансовий результат діяльності підприємства, рентабельність діяльності.

Мета роботи – розробка рекомендацій з ціллю покращення показників економічної ефективності використання основних засобів підприємств.

Об'єктом дослідження, по відношенню до якого необхідно розробити комплекс передбачуваних заходів, є ПП «Ізмаїлавтоінвест».

Предметом дослідження є ефективність використання основних засобів підприємства.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були сформульовані та поставлені такі завдання:

- розкрити сутність основних засобів підприємства;

- дослідити сучасні методичні підходи до визначення ефективності використання основних засобів;
- проаналізувати економічну ефективність діяльності ПП «Ізмаїлавтоінвест»;
- проаналізувати ефективність використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»;
- виявити проблеми у процесі забезпечення ефективності використання основних засобів та розробити рекомендації щодо її вдосконалення на ПП «Ізмаїлавтоінвест».

Методологічна база. У процесі дослідження використовувались такі методи: монографічний метод дослідження наявних інформаційних і літературних джерел, наукових праць, методи фінансового аналізу: розрахунок і оцінка фінансових коефіцієнтів; статистико-аналітичні методи і прийоми: зведення і угруповання статистичних даних; аналіз рядів динаміки; сучасні методики оцінки ефективності використання основних засобів підприємства.

Інформаційну базу дослідження складають дані бухгалтерської і фінансової звітності підприємства, інформація з періодичних видань, монографії, наукові статті і підручники вітчизняних і зарубіжних фахівців з питань використання основних засобів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (45 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 19 таблиці, та 9 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність категорії «основні засоби»

Основні кошти є одним із складових виробничого потенціалу, як галузі, і народного господарства країни. В останні роки через обмеженість фінансових ресурсів спостерігаються негативні тенденції у відтворенні основних засобів. У той же час поінформованість про наявність основних засобів та постійний контроль за їх ефективним використанням має велике значення для управління виробничою діяльністю кожного підприємства. Ефективність використання організації основних засобів залежить від своєчасного отримання надійної та повної облікової інформації. У цьому зростає роль і значення бухгалтерського обліку як із найважливіших функцій управління. Важливою підсистемою в системі обліково-економічної інформації підприємства є облік основних засобів та контроль за їх збереженням та використанням.

Використання застарілих технологій виробництва на вітчизняних підприємствах призводить до того, що конкурентоспроможність національної продукції знижується, що призводить до банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання.

Недостатньо уваги приділяється ефективному використанню та своєчасному оновленню основних виробничих фондів на підприємствах. Сьогодні модернізація матеріально-технічної бази більшості вітчизняних суб'єктів господарювання одна із головних невирішених завдань.

Діяльність будь-якого підприємства неможлива без використання основних засобів. Дані об'єкти зазвичай займають левову частку в активах суб'єкта господарювання і можливо саме тому часто привертають до себе увагу наукового співтовариства. Протягом останніх як предметів дослідження

виступають питання як класифікації основних засобів, організації їх обліку на сільськогосподарських підприємствах різних галузей, а й сутності цієї категорії. Неоднозначне трактування поняття «основні кошти» пов'язані з існуванням родинних термінів, як-от: кошти, основні фонди, необоротні активи, основний капітал. Дослідження загальних та відмінних рис між даними поняттями не втрачає своєї актуальності в умовах інтеграційних процесів у веденні обліку вітчизняними суб'єктами господарювання.

Аналіз наукової літератури свідчить, що з визначення сутності основних виробничих фондів немає єдиного підходу. Деякі вчені намагаються розмежувати поняття «основні фонди», «основні кошти» та «основний капітал», інші, навпаки, використовують ці категорії у своїх роботах як синоніми.

Слід зазначити, що «основні засоби» як окрему категорію почали розглядати лише на етапі економічного розвитку. У перших роботах економістів розглядалася лише категорія капіталу, до якої як одну із складових включали кошти. Вперше поняття основних засобів згадується у працях французької школи на чолі з А. Гільбо та Е. Леоте, які вважали, що актив включає основні засоби, оборотні кошти, витрачені кошти (вкладені у незакінчені процеси), засоби дебіторів та збитки. Вже XVII-XX ст. А Порт М. запропонував класифікацію рахунків, у якій виділяв групу власності чи майнових рахунків. Ця група виконувала специфічну господарську функцію – управління ресурсами для підприємства.

Категорію «основні засоби» можна розглядати з позиції капіталу, засобів праці, об'єкта обліку. Саме як складову капіталу розглядав кошти А.Сміт та його соратники. Підставою для віднесення основних засобів саме до основного капіталу стало розмежування капіталу на основний та оборотний та встановлення їх характерних відмінностей (рис. 1.1).

Основний капітал		Оборотний капітал	
Характеристика	Склад	Характеристика	Склад
приносить дохід чи прибуток, не входячи в обіг або не змінюючи власника	корисні машини та знаряддя праці, які полегшують та зменшують працю; придбані та корисні здібності всіх жителів чи членів суспільства прибуткові будівлі;	приносить прибуток тільки у процесі оборту або змінюючи господарів	гроші; запаси продовольства; матеріали; вироби, які виготовлені та закінчені, але не продані

Рис. 1.1 – Характеристика основного та оборотного капіталу за А. Смітом [2, с.40]

Д. Ріккардо застосував критерій класифікації капіталу основного та оборотного – час обороту, і побачив залежність капіталу від періоду, в якому він звертається або розглядається [1, с.31].

Неоднозначними були підходи й до обліку основних засобів. Протягом усієї історії розвитку світової економічної думки, починаючи з XVIII ст., продовжується вивчення проблем руху основних засобів, їх відтворення у різних умовах, обігу їх елементів. Так, А. ді Піетро виключав з об'єктів поточного обліку кошти, останні враховувалися лише в інвентаризаційних відомостях. Потім Жан Сіго висунув дуже важливу ідею контабілізацію, тобто. послідовного (поетапного) включення різних об'єктів обліку на предмет бухгалтерії. Так, спочатку подвійна бухгалтерія існувала у торгівлі, та й переважно для обліку оборотних коштів. Далі до її сфери включилися (контабілізувалися) банки, кошти, транспорт, промисловість, сільське господарство тощо.

Бухгалтерського обліку основних засобів у XIX у нашому розумінні не було. Придбання основних засобів відображалося за кредитом рахунка «Каса» та дебетом рахунку даного виду коштів. По суті, враховувалися лише товари,

гроші, розрахунки. Основні кошти потрапляли до сфери обліку, якщо за них платили гроші.

У XIX-XX ст. Р.Я. Вейцман (1870-1936) розділив усі активи на дві групи - кошти у фазі обігу та засоби у фазі виробництва - і розмежував їх на основні засоби, кошти в обігу, кошти поза обігом [11].

Поступово у науці видозмінювалися погляди трактування поняття «основні засоби». Так, на етапі розвитку науки вчені часто ототожнюють поняття «основні засоби» з поняттям «основні фонди» та «основний капітал». Слід зазначити, що категорію «основні фонди» доцільно використовувати у політекономічному, ніж бухгалтерському аспекті, оскільки вона висловлює засоби праці, які беруть участь у виробничому процесі, зберігаючи при цьому свою натуральну форму. Категорія «основний капітал» характеризує джерела формування основних засобів, що відображаються у пасиві балансу.

Слід зазначити, що у нормативно-правових актах зустрічається переважно термін «основні засоби». Більшість вчених розуміють «основні кошти» як частину капіталу та матеріальні активи, а «основні фонди» – як матеріальні цінності, засоби праці. Основний капітал (необоротні активи) – це частина капіталу, яка, беручи участь у виробничому процесі, змінює свою натурально-речову форму поступово, тобто. його вартість переноситься на готовий товар частинами [6].

Завдяки визначенню критеріїв, за якими об'єкт може бути включений до складу основного капіталу, Волков О.І. трактує основний капітал як не фінансові активи підприємства, які використовуються ним з метою виробництва продукції, надання послуг, здійснення адміністративних та збутових функцій, термін використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більш тривалий за рік) і вартість яких поступово переноситься на створений продукт [3, с. 105].

Згідно П(С)БО 7 основні засоби розглядаються як матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для

здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [7].

Дуже схоже визначення основних засобів можна побачити у МСБО 16 «Основні засоби», характеризуючи їх як матеріальні активи, які: - використовуються підприємством з метою виробництва або постачання товарів чи послуг, для здавання у оренду іншим підприємствам чи для адміністративних цілей; - передбачені для використання протягом більш ніж одного періоду [8].

Рис. 1.2 – Відмінності між категоріями «основні фонди», «основний капітал», «основні засоби» та їх взаємодія у виробничому процесі

На підставі проведеного аналізу загальних рис та відмінностей економічних категорій «основні фонди», «основний капітал» та «основні кошти» можна побудувати схему, яка наочно відображатиме різницю між зазначеними поняттями (рис. 1.2).

Проаналізувавши підходи до визначення понять «основні фонди» та «основні кошти» та враховуючи існуючі між ними відмінності, можна запропонувати таку дефініцію для економічної категорії «основні виробничі фонди»: як авансовані на придбання основних виробничих фондів кошти втілюються в необоротних активах компанії, що мають матеріально-речову форму та термін планового використання, що перевищує один рік, яка, на відміну від існуючих трактувань, враховує фінансову складову розуміння основних фондів. На нашу думку, таке тлумачення поняття «основні фонди» найповніше розкриває його зміст та відокремлює від близького поняття «основні засоби».

Отже, на відміну від існуючих, у запропонованій дефініції чітко визначено, що основні виробничі фонди є авансованими засобами, а не об'єктами в матеріально-речовій формі, а також встановлено, що вони витрачаються на придбання виробничих основних засобів, а не всіх коштів взагалі. При цьому зазначено, що термін використання необоротних активів, які будуть придбані за рахунок коштів основних виробничих фондів, не має перевищувати одного року, відповідає вимогам законодавства до такого виду активів.

Ряд учених вважають критерій річного циклу основним у формуванні визначення поняття «основні засоби». Однак, важливими є інші критерії, які характеризують основні засоби, такі як матеріальність (мають матеріальну форму); призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій).

Залежно від участі у виробничому процесі основний капітал поділяється на три групи: механічні засоби, що визначають технічну завершеність виробництва та виробничі потужності компанії, засоби праці, «необхідні для завершення процесу» (будівлі, споруди та ін.), приладів, транспортних засобів та виробничого та господарського обладнання [2]. Отже, основний капітал є засоби виробництва, які були відтворені: набуті робочі навички відтворюються з допомогою матеріальних ресурсів. Крім того, на наш погляд, до складу основного капіталу входять не лише засоби праці, будівлі та споруди, а й праця робітників.

У соціалістичній економіці термін «основний капітал» (основні кошти) виключено з термінології, і виникло поняття «основні фонди». Визначення «основні засоби» прийнято застосовувати переважно з метою фінансового аналізу, а «основні кошти» - у бухгалтерському обліку.

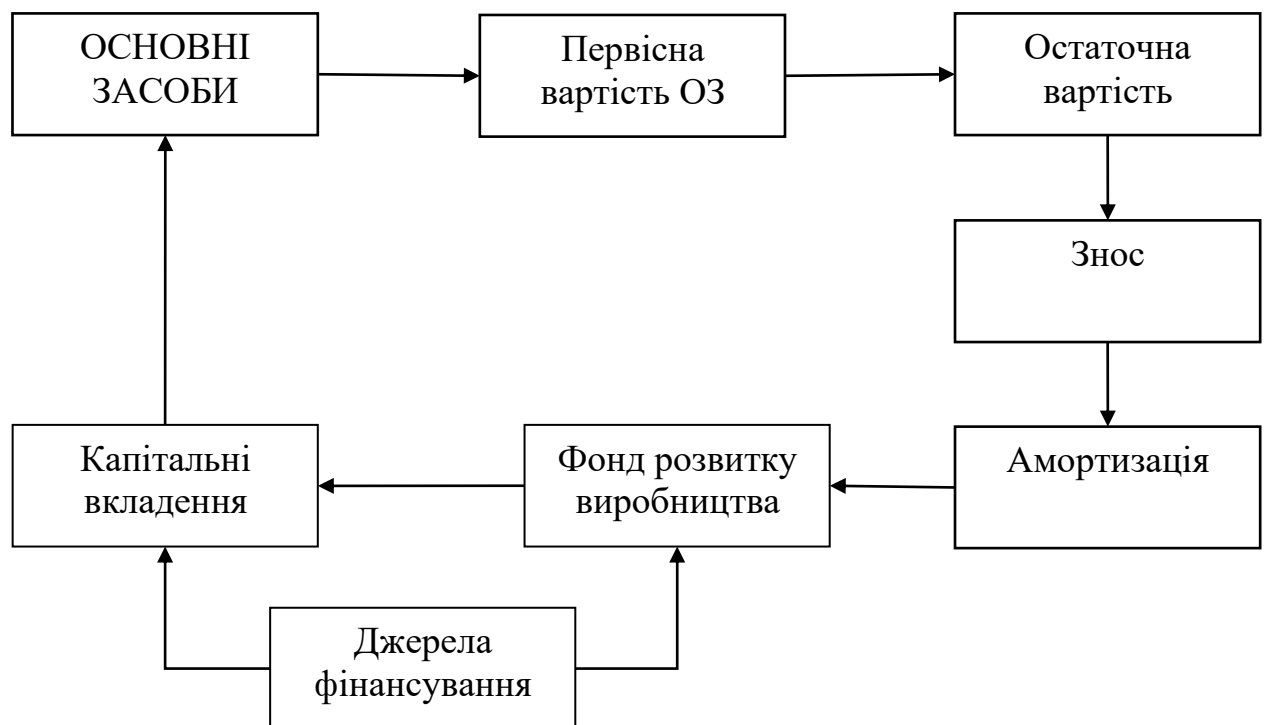

Рис. 1.3 – Кругообіг основних засобів [5, с. 27]

Проаналізувавши різні підходи до категорії основних засобів, найбільш повне та надійне визначення, на наш погляд, виглядає так. Основні засоби слід

розуміти, як сукупність засобів праці в матеріальному та вартісному відношенні, що використовуються в процесі виробництва продукту, виконання робіт та надання послуг, термін корисного використання яких перевищує один робочий цикл та поступово переносять їхню вартість на нові продукти у вигляді амортизаційних відрахувань.

Роль фінансів у опосередкуванні кругообігу вартості основних засобів шляхом формування та використання грошових фондів цільового призначення видно на схемі (рис. 1.3).

Отже, основні фонди є авансованими коштами, а чи не об'єктами у матеріально-речовинної формі, і навіть встановлено, що вони витрачаються придбання виробничих основних засобів, а чи не всіх коштів взагалі. Поняття «основні кошти» та «основні фонди» досить часто ототожнюють і в їхній сутності є деякі відмінності. Разом про те знання цих відмінностей як гарантує правильне їх використання, й багато чому визначає особливості бухгалтерського і податкового обліку, у яких застосовуються. Особливістю використання основних виробничих фондів на вітчизняних підприємствах є їх триваліша експлуатація, порівняно із західними компаніями, які більше уваги приділяють моральному, а не фізичному зносу.

На сьогоднішній день будь-яка організація матиме основні засоби, які характеризуватимуть її технічний рівень виробництва. Актуальною проблемою є питання ефективного використання основних засобів. Будь-яке діюче підприємство має постійно аналізувати основні засоби за такими характеристиками як склад і структура, стан та ефективність використання. Аналіз за даними критеріями дозволить виявити слабкі сторони в компанії.

Ефективне використання основних засобів зможе виключити необхідність їхнього швидкого поновлення.

Таким чином, у процесі проведеного дослідження теоретичних аспектів наведено різні думки економістів, визначено та уточнено сутність основних засобів, основних фондів, їх зносу, амортизації, амортизаційних відрахувань, що дозволяє краще зрозуміти сутність даних понять. Розгляд відмінних рис

основних засобів та фондів дозволили порівняти дані поняття та сформувати найбільш чітке уявлення про них. Кожному підприємству необхідно враховувати важливість основних засобів та стежити за ефективністю їх використання для отримання позитивних результатів діяльності компанії.

1.2. Облік та класифікація основних засобів

Класифікація основних виробничих фондів будується залежно від завдання, що стоїть перед народним господарством та окремими галузями. Вона періодично змінюється залежно від технічного прогресу та розвитку продуктивних сил.

Всі основні фонди класифікуються за економічними ознаками, найбільш важливими з яких є функціональне призначення, інтенсивність зношування та терміни служби, ступінь впливу на роботу підприємства, технічна новизна, ступінь мобільності (рухомі або нерухомі) та ін. Велике значення має також угруповання по галузях народного господарства, формується так звана галузева структура.

Існує кілька класифікаційних ознак, якими можна групувати основні засоби, які представлені в таблиці 1.1 [12, с. 92].

Приналежність ОС до тієї чи іншої облікової групи визначається на підставі паспортів, інструкцій з експлуатації, описів та іншої технічної документації.

Чітке розмежування окремих об'єктів стосовно відповідним групам має важливе економічне значення, безпосередньо впливаючи на формування фінансових результатів організації. Завдяки такому угрупованню існує можливість дотримання чинних норм при амортизації за окремими об'єктами основних засобів і, отже, правильного формування витрат за звичайними видами діяльності.

Таблиця 1.1 – Класифікація основних засобів

Ознаки класифікації	Класифікаційні групи
За натурально-речовим складом та виконуваними функціями (за видами)	Земельні ділянки Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом. Будівлі, споруди та передавальні пристрої. Машини та обладнання. Транспортні засоби. Інструменти, прилади, інвентар (меблі). Тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю. Багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини. Інші основні засоби. Інші необоротні матеріальні активи Бібліотечні фонди. Малоцінні необоротні матеріальні активи. Тимчасові (не титульні) споруди. Природні ресурси. Інвентарна тара. Предмети прокату. Інші необоротні матеріальні активи.
За рівнем використання в організації	ті, що знаходяться в експлуатації; у запасі (резерві); в ремонті; у стадії добудови, дообладнання, реконструкції, модернізації та часткової ліквідації; на консервацію.
За належністю власнику, на підставі наявних в організації прав	Власні; орендовані (отримані у лізинг); перебувають у оперативному управлінні чи господарському віданні; отримані у безоплатне користування; отримані у довірче управління.
За функціональним призначенням	Виробничі кошти – це об'єкти, що застосовуються у звичайних видах діяльності організації; Невиробничі основні засоби - це об'єкти, які не використовуються при здійсненні звичайних видів діяльності організації. Дані об'єкти житлово-комунального господарства, установи науки, культури, охорони здоров'я.
За характером участі у виробничому процесі	Активні – основні засоби, які безпосередньо впливають щодо праці і впливають випуск продукції; Пасивні – основні засоби, які забезпечують умови нормального перебігу процесу виробництва.
За галузевою приналежністю	Промисловості; сільського господарства; торгівлі; зв'язку; транспорту; будівництва
За майновою характеристикою	Рухоме та нерухоме майно
Амортизаційні групи	10 груп

Наочно класифікація основних фондів показана на рисунку 1.4.

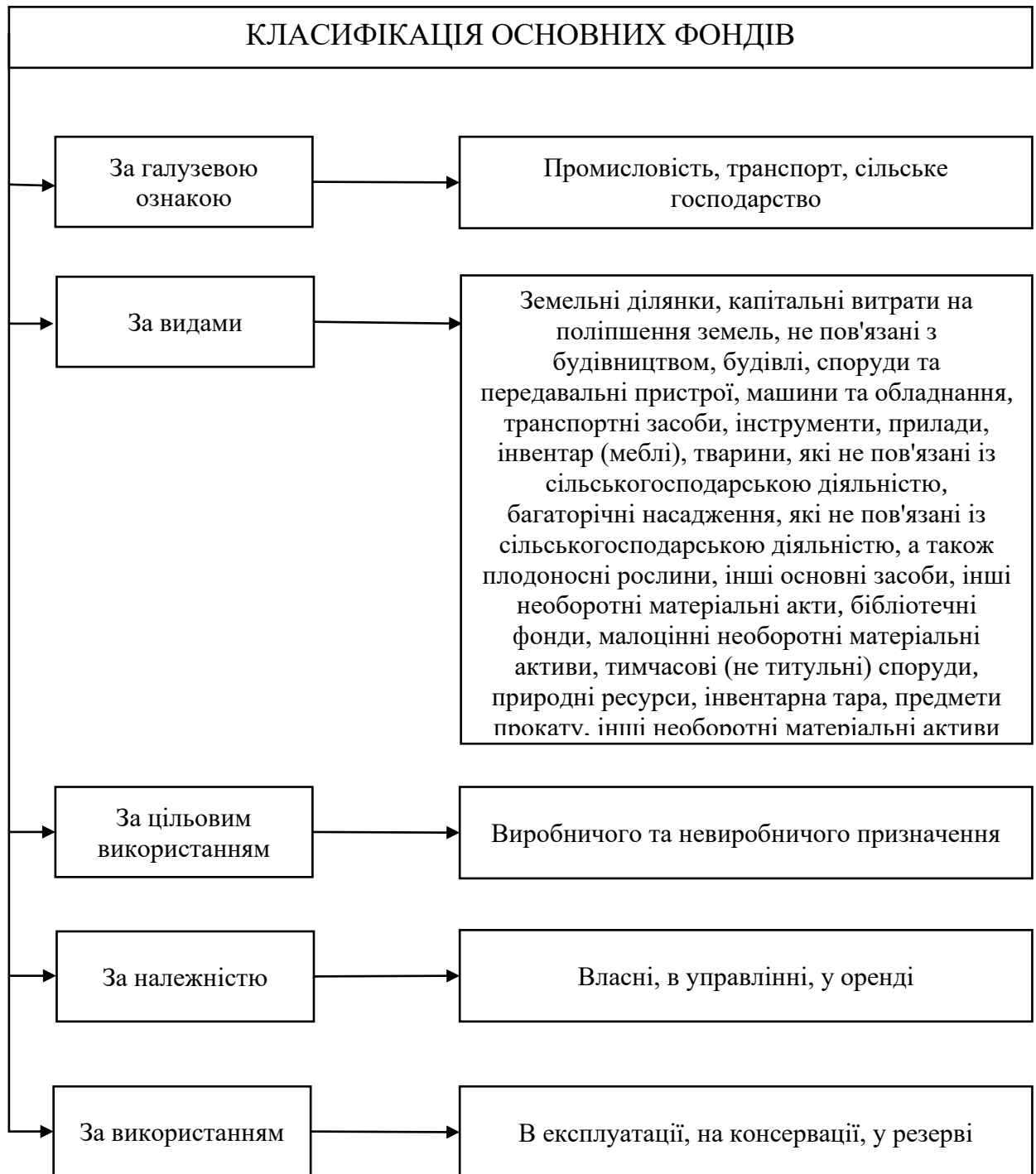

Рис. 1.4 - Класифікація основних засобів [14, с. 54]

За рівнем пов'язаності з виробничим процесом основні фонди поділяються на виробничі та невиробничі. До перших відносяться ті фонди, які беруть участь у виробничому процесі або безпосередньо його обслуговують, функціонуючи або як знаряддя праці (машини, апарати, інструменти) або як умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

Основні фонди не виробничого призначення – це житловий фонд, клуби, стадіони, ясла та інші будівлі та споруди культурно-побутового призначення. Щоправда, не виробничі основні фонди також впливають працювати промисловості та інших галузей народного господарства, але виробничі процеси вони безпосередньо не обслуговують і виробничу потужність підприємства не визначають.

За рівнем пов'язаності з виробничим процесом основні фонди поділяються на:

1. Виробничі, до них відносяться ті фонди, які беруть участь у виробничому процесі або безпосередньо його обслуговують, функціонуючи або як знаряддя праці (машини, апарати, інструменти), або як умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

2. До не виробничих відносяться основні засоби, які безпосередньо не беруть участь у процесі виробництва, але їх використовують для культурно-побутових потреб працівників підприємства. Щоправда, не виробничі основні фонди також впливають працювати промисловості та інших галузей народного господарства, але виробничі процеси вони безпосередньо не обслуговують і виробничу потужність підприємства не визначають.

Зазначена класифікація призначена в першу чергу для того, щоб можна було зрозуміти, які основні засоби прямо чи опосередковано приносять економічні вигоди (дохід) у сьогоденні або можуть приносити його в майбутньому, а які – ні.

За ступенем використання у виробничо-господарській діяльності кошти поділяються на кошти, що перебувають:

1. У запасі
2. Чинні, що перебувають в експлуатації
3. Бездіяльні, тобто встановлені, але не експлуатовані
4. На консервації
5. В оренді

За належністю основні засоби поділяються на:

- власні основні засоби підприємства, які числяться в нього на балансі;
- орендовані належать іншому підприємству, експлуатуються тимчасово за певну плату, враховуються за балансом без нарахування на цьому підприємстві амортизації (зносу) [13].

Бухгалтерський облік основних засобів залежить від цього, кому належить право власності на об'єкт. Організація враховує на балансі кошти, що перебувають у її власності, отримані на праві господарського володіння та оперативного управління. Орендовані кошти відбиваються за балансом. Зазначена класифікація дуже важлива як з погляду розмежування об'єктів за так званою балансовою належністю, і з позиції розуміння сутності принципу майнової відокремленості.

Основні виробничі фонди залежно від ступеня їхнього впливу щодо праці поділяють на активні і пасивні.

До активних відносяться такі основні фонди, які в процесі виробництва безпосередньо впливають на предмет праці, видозмінюючи його (машини та обладнання, технологічні лінії, вимірювальні та регулюючі прилади, транспортні засоби).

Всі інші основні фонди можна віднести до пасивним, оскільки вони безпосередньо впливають щодо праці, а створюють необхідні умови для нормального перебігу виробничого процесу (будівлі, споруди та інших.).

Основні засоби – це об'єднання виробничих, матеріальних та сировинних цінностей, що використовуються сільськогосподарським підприємством протягом тривалого часу, що переносять знос на відрахування у вигляді амортизації.

Відмінною рисою основних засобів є саме знос, який з'являється в результаті поступового їх функціонування. Знос основних засобів – це витрачання вартості основних засобів за певними нормами. У результаті виробничого процесу підприємства одна частина вартості основних засобів

безперервно перерозподіляється на готову продукцію, а друга частина вартості залишається у них. Вартість, що перерозподіляється, щодня переноситься пропорційно терміну служби основного коштів до повного її скорочення. Під терміном використання розуміється термін корисного використання кошти праці, інакше кажучи це період часу, під час якого основний засіб здатне виконувати свої функції, цим приносити підприємству дохід.

У процесі експлуатації основного кошти щомісяця нараховується амортизація у вигляді 1/12 річних норм, які класифікуються за видами основних засобів. Отже, знос є фізичною категорією, що становить скорочення частини функціональних можливостей засобу праці результаті експлуатації. Причини зносу основних засобів слід класифікувати на 3 види, вказані рисунку 1.5.

Рис. 1.5 – Причини зносу основних засобів

Знос проявляється у вигляді амортизаційних відрахувань на всі наявні кошти в організаціях незалежно від форми власності та виду діяльності. Зношування не завжди відповідає амортизації, хоча в ідеальних умовах вони повинні бути рівні. В економіці часто буває так, що накопичена амортизація

не відповідає фізичному зносу основного засобу. Також є об'єкти, які взагалі не амортизуються. До них можна віднести об'єкти природокористування та земельні ділянки, оскільки вони не зношуються.

У процесі обігу основних засобів виникає необхідність визначення частки вартості основних засобів, що споживаються у виробничому циклі. При цьому норми амортизаційних відрахувань застосовуються до всіх видів основних засобів залежно від терміну їхнього корисного використання, хоча й тут існує невідповідність між процесами нарахування зносу та амортизації.

Амортизація – це економічна категорія, яка представляє фазу циклу активів, при якій частка, що амортизується, в процесі амортизації переноситься на готовий продукт.

Амортизація – це перенесення вартості об'єкта на інші об'єкти обліку з метою подальшого відтворення. Цей процес відбувається безперервно протягом діяльності підприємств. Зношування та амортизація – поняття схожі, проте знос – це характеристика фізичної складової об'єкта основного засобу, а амортизація – економічний аспект його використання.

Більшість економістів процес амортизації характеризують як повернення вартості основних засобів, витраченої раніше, або заповнення авансованої вартості [16, с.65]. Наявний підхід не бере до уваги акумуляційну функцію амортизації з метою відтворення основних засобів.

Узагальнюючи вищесказане, можна дійти невтішного висновку у тому, що сутність процесу амортизації найбільш ємно описав економіст В.Ю. Будавій. На його думку, амортизація – це покрокове перенесення вартості основного кошти на готовий виріб, виробництво якого дозволить відшкодувати витрачену вартість для того, щоб забезпечити подальше їх відтворення» [17, с.107].

При випуску продукту та накопичених амортизаційних відрахувань, які є основним джерелом їхнього відтворення, передана вартість повертається. Цей процес продовжується.

На наш погляд, амортизацію основних засобів слід сприймати з бухгалтерської та економічної точок зору. З погляду бухгалтерського обліку амортизація – це процес відображення у бухгалтерському обліку втрати вартості основних засобів, що амортизуються внаслідок впливу фізичного та морального зносу. Розмір амортизації залежить від багатьох факторів: фізичного та морального зношування, інтенсивності експлуатації, ефективності ремонту, тому визначити її складно. Д.А. Панков дає таке трактування: амортизація як категорія бухгалтерського обліку має на увазі віднесення частини вартості необоротних активів до витрат звітного періоду, використання яких було однією з умов отримання доходу в цьому періоді [15]. З економічної погляду стосовно об'єкту розрізняють три види амортизації: традиційний (відповідає терміну служби об'єкта), виробничий (вважається періодом менше традиційного, з частотою аварій виникає необхідність скоротити термін служби), технологічний [15].

Відповідно до прийнятої у світовій практиці концепцією амортизація - це не оцінка основних засобів або метод їх відновлення, а лише спосіб розподілу витрат на придбання активу протягом терміну його служби. Визнаючи існування різних точок зору, що існують в економічній літературі, та узагальнюючи багато поглядів на певні аспекти амортизації, ми відзначаємо її особливості, які здаються нам найбільш надійними:

- амортизація вважається одним із важливих об'єктів обороту вартості основних засобів;
- як етап обороту основних засобів, амортизація показує нам, що вартість основних засобів не зникає, лише передається;
- амортизація вважається статтею витрат та доходів, яка знижує прибуток, але не впливає на рух коштів;
- амортизацію слід розглядати не як опосередкований рух основних засобів, бо як етап, необхідний звернення.

Для обліку, аналізу, контролю та аудиту доцільно використовувати поняття «амортизація», оскільки воно найточніше розкриває сутність

формування амортизаційних відрахувань. У найбільш сприятливому випадку сума нарахованої амортизації дорівнюватиме існуючій амортизації основних засобів, але, як правило, вони не рівні з наступних причин:

- основні засоби можуть експлуатуватися довше за формальний термін амортизації;
- операційна ефективність зазвичай не впливає на амортизаційні відрахування, але в той же час прямо пропорційна зношуванню: чим більше використовуються основні фонди, тим швидше вони зношуються;
- деякі основні засоби використовуються у виробництві в залежності від сезону, а амортизація розраховується безперервно протягом року.

При прийомі основних засобів, що надійшли в організацію до обліку, вони оцінюються у грошах. Існують такі види оцінок основних засобів: за первісною, відновлювальною та залишковою вартістю. У бухгалтерському обліку основні засоби затверджуються до бухгалтерського обліку за первісною вартістю, яка є сукупністю понесених організацією витрат на прийом, встановлення та видачу, за винятком податку на додану вартість та інших відшкодованих податків. Фактичні витрати на придбання, встановлення та випуск основних засобів становлять:

- кошти, що виплачуються підряднику за договором;
- грошові кошти, що підлягають виплаті організаціям за виконання робіт за договором будівельних робіт та ін;
- кошти, що виплачуються організаціям за інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з отриманням основних засобів;
- митні збори;
- неповоротні податки, що сплачуються під час придбання об'єкта основних засобів;

- перераховані відсотки за позикові кошти щодо основних засобів, залучених для отримання, створення та видачі цього об'єкта до прийняття до бухгалтерського обліку;
- інші витрати, пов'язані з отриманням, встановленням та випуском об'єкта основних засобів.

Початковою вартістю основних засобів вважається: для будівель та споруд при здійсненні будівництва будівельно-монтажними організаціями - вартість об'єкта за кошторисом, при будівництві власними силами - фактична вартість їх будівництва, для обладнання - сума витрат на прийом, включаючи витрати на доставку, встановлення, встановлення та т. д., для основних засобів, які були отримані безкоштовно – вартість згідно з бухгалтерією передавальної сторони з додаванням, при необхідності, витрат на доставку та налаштування, для вживаних основних засобів та придбаних за плату - фактичні витрати на прийом, доставку та налаштування .

Початкова вартість основних засобів у випадках, коли організація їх виробляє сама, визначається виходячи з фактичних витрат, пов'язаних із вивільненням цих коштів.

Облік та формування витрат за випуск основних засобів здійснюється організацією у порядку. У разі передачі основних засобів первісною вартістю вважається їхня поточна ринкова ціна на дату прийняття до бухгалтерського обліку. При отриманні основних засобів за договорами, що передбачають оплату у безготівковій формі, визнається вартість цінностей, які передадуть організації. Вартість цінностей, що підлягають передачі організації, вважається ціною, якою організація зазвичай оцінює вартість аналогічних цінностей. При включенні основних засобів у рахунок вкладу статутний капітал під його первісною вартістю основного капіталу розуміється його оцінка у грошовій формі, яка узгоджується засновниками організації. Початкова вартість основних засобів, відбита у бухгалтерському обліку, вважається балансовою вартістю [18].

Вартість заміщення – це вартість, яка використовується під час проведення ревізії основних засобів один раз на рік шляхом індексації або прямого перерахунку за ринковими цінами.

Під залишковою вартістю розуміється вартість, за якою об'єкт відображається у балансі. Він розраховується як різниця між первісною ціною та результатом нарахованої амортизації об'єкта основних засобів на певну дату.

Облік основних засобів влаштований таким чином, що можна визначити наявність основних засобів за кожною групою та окремо за об'єктом, місцем та джерелом придбання.

Це відображається в аналітичному обліку основних засобів на картках, що відкриваються за кожною товарно-матеріальною базою, та в синтетичному обліку на рахунку 01 «Основні засоби». Усі проведення за рухом основних засобів затверджуються первинною бухгалтерською документацією за типовими формами. Таким чином, у процесі проведеного дослідження теоретичних аспектів проблеми наведено різні погляди, визначено та уточнено сутність основних засобів, основних фондів, їх зносу, амортизації, амортизаційних відрахувань та обліку що, у свою чергу, дозволяє краще зрозуміти сутність даних понять.

1.3. Напрями вдосконалення управління використанням основних засобів

Важливість аналізу ефективності використання основних засобів з метою виявлення резервів її підвищення, оцінки потреби в оновленні складу засобів праці приділяється помітну увагу у сучасних наукових працях. Більшість вчених справедливо вказують на те, що від ефективності управління основними фондами безпосередньо залежать основні показники діяльності підприємства, такі як: продуктивність праці, обсяг випуску та реалізації

продукції (робіт, послуг), собівартість продукції, фінансовий результат діяльності підприємства, рентабельність діяльності.

Прийняти рішення про доцільність та обсяги переозброєння конкретного підприємства, спрогнозувати, яким чином ці дії вплинуть на обсяги виробництва, реалізації, виручки, прибутку, можливо лише на підставі результатів грамотного аналізу раціональності використання наявних основних засобів.

Глибокий інтерес науковців до грамотного управління основними засобами надає особливої важливості аналізу ефективності використання основних засобів, обґрунтованості інструментів та методів такого аналізу існуючі способи оцінки ефективності використання основних засобів передбачають вирішення наступних завдань:

- 1) оцінка забезпеченості підприємства основними фондами;
- 2) аналіз складу та структури основних фондів;
- 3) аналіз динаміки основних фондів;
- 4) оцінка технічного стану основних засобів;
- 5) оцінка ефективності використання основних засобів;
- 6) оцінка впливу кожного фактору (факторний аналіз) на випуск продукції (робіт, послуг) та фінансовий результат діяльності підприємства;
- 7) визначення напрямів підвищення ефективності використання основних фондів;
- 8) оцінка джерел інвестицій реновації основних засобів.

З першого по п'ятий етапи аналізу супроводжується розрахунком показників та коефіцієнтів, наведених у таблиці.

Розглянемо, як визначають кожен із застосовуваних сьогодні показників ефективності використання основних засобів автори сучасної наукової літератури з економічного аналізу. Принципових відмінностей методики розрахунку показників джерела не містять.

Показники, що характеризують забезпеченість підприємства основними фондами Фондоозброєність обчислюється як відношення середньорічної

вартості основних засобів до середньооблікової чисельності робітників у найбільшу зміну [25; 26]. Цей показник неспроможна характеризувати ефективність використання основних засобів з таких причин. По-перше, за відсутності надходження та вибуття основних засобів, але при збереженні чисельності персоналу та обсягу виробництва продукції протягом аналізованого періоду, середньорічна вартість основних засобів знижуватиметься за рахунок амортизаційних відрахувань, відповідно, знижуватиметься і фондоозброєність, на підставі зниження показника може бути зроблено неправильний висновок про неефективність використання основних засобів. По-друге, зміст показника відповідає його назві. Так, «озброєність» визначається словнику [27] як оснащеність, наявність необхідних засобів ведення бою чи засобів устаткування. Логічно очікувати, що показник «фондоозброєність» дозволить оцінити рівень забезпеченості засобами праці в натуральному вираженні.

Рівень технічної озброєності праці розраховують як відношення вартості виробничого обладнання до середньооблікового числа робітників [28]. Однак цей показник не можна назвати об'єктивним. За порівнянних умов праці, однаковому обсязі виробництва, рівної чисельності співробітників, але за різних систем оподаткування, різних способах нарахування амортизації, різних способів придбання, виборі підприємством різних термінів корисного використання, вартість обладнання, що бере участь у розрахунках, істотно відрізнятиметься, що призведе до значних відмінностям показника технічної озброєності праці. Так само, як і у випадку з попереднім показником, назва цього коефіцієнта не відповідає його змісту.

Логічною була б характеристика ступеня технічної оснащеності у натуральному вираженні.

Коефіцієнт використання парку встановленого обладнання характеризує співвідношення кількості використовуваного обладнання та кількості встановленого обладнання [29].

Цей коефіцієнт використовують, щоб оцінити можливості виробництва. Різниця між кількістю готівкового та встановленого обладнання, помножена на плановий середньорічний виробіток продукції повинна характеризувати потенційний резерв збільшення виробництва продукції за рахунок збільшення кількості діючого обладнання [29]. Однак обсяг виробництва залежить від попиту на продукцію, наявності складських приміщень, сезонності виробництва, наявності кваліфікованих робітників, інших факторів, тому даний коефіцієнт має сенс розраховувати та аналізувати його динаміку, якщо є об'єктивна потреба та можливість збільшити обсяг виробленої продукції, а також – якщо є впевненість у її збуті.

Коефіцієнт використання парку готівкового обладнання визначається як відношення кількості працюючого та готівкового обладнання [29, 30].

Коефіцієнт інтенсивного використання виробничої потужності підприємства визначають як відношення планового фонду робочого часу до часу, фактично витраченому на виробництво продукції [29].

Коефіцієнт екстенсивного використання виробничої потужності підприємства визначають як відношення часу, фактично відпрацьованого технологічним обладнанням до планового фонду часу використання технологічного обладнання [29].

Коефіцієнти, що характеризують склад, структуру основних фондів, і навіть повноту використання виробничих площ досліджуються у поступовій динаміці. Усі вони мають загальні недоліки: при дослідженні значень коефіцієнтів не враховується залежність обсягу виробництва від попиту, наявності та кваліфікації трудових ресурсів, необхідності максимальної завантаженості основних фондів; не враховується залежність кількості наявного обладнання від умов виробничого процесу. Можливо, що задля забезпечення потреби ринку у конкретній продукції 100 % немає потреби у 100 % завантаженості устаткування. Можливо, у деяких випадках виробництво носить сезонний характер і, відповідно, обладнання завантажене не рівномірно протягом періоду. Але коефіцієнти демонструватимуть

негативну тенденцію, і аналітик зробить невірний висновок про нераціональне використання обладнання.

Коефіцієнт оновлення основних засобів визначають як відношення вартості нововведених в експлуатацію основних засобів за звітний період до їх первісної (відновної) вартості на кінець періоду [28]. Цей показник покликаний показувати частку введених у дію основних засобів за період. Коефіцієнти оновлення рекомендується розраховувати за всіма видами основних засобів за їхньою активною частиною, основними видами обладнання. Однак цей коефіцієнт не може об'єктивно характеризувати оновлення основних засобів з таких причин. По-перше, некоректно використовувати в розрахунках цього показника первісну вартість основних засобів: основні засоби придбаваються в різні періоди в різних економічних умовах, відповідно, у різні роки вартість одного й того самого обладнання може відрізнятися в рази, що призводить до некоректної інтерпретації результату. По-друге, якщо використовувати у розрахунках відновлювальну вартість основних засобів, виникає питання:

Ціна яких конкретно об'єктів повинна брати участь у розрахунках. Логічно припустити, що всі об'єкти основних засобів у групі, що аналізується. Але тоді виходить, що не зчитується вартість основних засобів, які вибули протягом аналізованого періоду, але робили свій внесок у виробництво продукції.

Відновна вартість основних засобів – це їх відтворення певний період, що визначається шляхом проведення переоцінки. І при використанні в розрахунках відновлювальної вартості очевидно, що ринкова вартість обладнання, яке кілька років експлуатується, буде нижчою за відновну вартість нового, в аналізований період введеного в експлуатацію. Тобто при розрахунку показника коефіцієнт оновлення основних засобів застосовуються непорівнянні дані, показник некоректний, зробити на підставі аналізу його динаміки висновки, що дозволяють підвищити ефективність використання основних засобів, неможливо.

Термін оновлення основних засобів визначається [29] та іншими дослідниками ставленням первісної вартості основних фондів на початок періоду до вартості надійшли основних фондів за аналізований період. Цей показник є некоректним: співвідносяться вартісні оцінки, а результатом передбачається конкретний часовий проміжок, відповідно до словника [27], «термін» – це певний проміжок часу, момент наступу, виконання чогось. Крім того, некоректно використовувати первісну вартість обладнання, що купується у різних економічних умовах.

Коефіцієнт вибуття основних засобів розраховують як ставлення основних фондів, що вибули за звітний період, до їх вартості на початок періоду, покликаний показувати частку основних засобів, що вибувають з виробництва [28, 29, 31]. Коефіцієнти вибуття рекомендується розраховувати за всіма основними засобами з їхньої активної частини, основним видам устаткування.

Застосування даного коефіцієнта для аналізу ефективності використання основних засобів є сумнівним. Придбання основних засобів і тих, що вибули, могло бути в різні періоди, з розривом у кілька років, відповідно, можуть істотно відрізнятися періоди нарахування амортизації. Для розрахунку коефіцієнта використовуються непорівнянні дані, що робить його практично марним для аналізу ефективності використання основних засобів.

Коефіцієнт приросту основних засобів (перевищення вартості надійшли у звітному періоді основних засобів над вартістю вибулих) на думку [29] характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за рахунок їх оновлення за певний період, і має розраховуватись як відношення вартості приросту основних засобів до їх вартості на кінець періоду. Недоліки цього коефіцієнта аналогічні недолікам попереднього.

Коефіцієнт зносу основних засобів визначається як відношення суми нарахованої амортизації за весь період їх використання до первісної, або відновної вартості основних засобів. [28, 29, 31, 32]. Пропонується обчислювати коефіцієнти зношеності як загалом всім основних засобів, але й

окремих груп у тому, щоб детальніше охарактеризувати технічний стан різних видів основних засобів. Але значення даного коефіцієнта залежить немає від інтенсивності використання устаткування та її реального витрачання, як від способу нарахування амортизації, від початкової вартості устаткування, залежно від системи оподаткування, способу придбання ця вартість може істотно різнитися для однакових об'єктів основних засобів, які у порівняних умовах. Тому даний коефіцієнт неспроможна об'єктивно відбивати ступінь зношеності основних фондів, його застосування аналізу ефективності використання коштів праці безглуздо.

Коефіцієнт придатності основних засобів визначають як відношення залишкової вартості об'єктів основних засобів до їх первісної вартості [28, 29, 31, 32]. Однак значення цього показника залежить від обраного способу нарахування амортизації, що не відображає реальної витрати ресурсу основних засобів, відповідно, показник не може характеризувати стан основних засобів, придатність їх до подальшого використання та виробничий ресурс основних засобів;

Коефіцієнт ліквідації основних засобів визначають відношення вартості ліквідованих основних засобів до вартості основних засобів початку періоду [30]. Придбання ліквідованих основних фондів і тих, що залишилися, могло бути в різні періоди, з розривом у кілька років, відповідно, можуть істотно відрізнятися періоди нарахування амортизації, в різні періоди діяльності в організації могли бути різні системи оподаткування, різні способи придбання основних засобів, що тягне за собою різницю у формуванні первісної вартості основних засобів. Крім того, автор не уточнює, яка вартість основних засобів має брати участь у розрахунках: первісна, залишкова, відновна?

Для розрахунку коефіцієнта використовуються непорівнянні дані, що робить його застосування марним для аналізу ефективності використання основних засобів.

Фондовіддача визначається як відношення вартості виробленої продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів [29, 33-38

та ін.]. Передбачається, що фондовіддача показує, скільки продукції у вартісному вираженні вироблено у досліджуваному періоді на 1 грн. Вартості основних фондів. Також розраховується фондовіддача активної частини основних виробничих фондів, яка визначається як відношення вартості виробленої продукції до середньорічної вартості активної частини основних виробничих фондів. У цьому уточнюється, яка вартість продукції мають на увазі: фактична собівартість, планова собівартість, передбачувана вартість реалізації. Середньорічну вартість основних виробничих фондів (знаменник) збільшує вартість основних засобів, введених в експлуатацію в кінці періоду, але не встигли взяти участь у випуску продукції (робіт, послуг), вартість якої вказана в чисельнику. Середньорічну вартість основних виробничих фондів зменшує вартість основних засобів, що беруть участь у виробництві, але вибули протягом звітного періоду. Також середньорічна вартість основних засобів знижується через нарахування амортизації. Продукція може проводитися за допомогою основних виробничих фондів, вартість яких списана та оцінити ефективність використання функціонуючих основних виробничих фондів у цьому випадку неможливо.

Фондомісткість визначається джерелах [25, 26, 39], як показник, зворотний фондовіддачі: відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до вартості виробленої продукції за звітний період. Передбачається, що цей показник характеризує вартість основних виробничих фондів, що припадає на 1 грн. товарної продукції. Однак цей показник також некоректний. Логічно було для його розрахунку замість середньорічної вартості основних виробничих фондів застосовувати первісну вартість або дисконтовану, або скориговану на коефіцієнти інфляції. Як і у випадку з фондовіддачею на середньорічну вартість основних виробничих фондів впливає також вартість основних засобів, введених в експлуатацію наприкінці періоду, але не встигли взяти участь у випуску продукції (робіт, послуг). Також середньорічна вартість основних засобів знижується через нарахування амортизації. Продукція може вироблятися у вигляді основних виробничих

фондів, вартість яких списано й оцінити фондомісткість діючих основних виробничих фондів у разі неможливо.

Амортизація віддача. У роботі [40] визначає цей показник як відношення виручки від продукції до розміру амортизаційних відрахувань у період. Амортизаційна віддача покликана відображати, скільки грошових одиниць виручки від продажу продукції (робіт, послуг) припадає на одну грошову одиницю споживання основних виробничих засобів у процесі виробництва. Доцільність застосування цього показника для аналізу ефективності використання основних засобів є сумнівною. За інших рівних умов: однаковому обсязі виробництва, незмінному складі основних засобів значення показника змінюватиметься в залежності від обраного способу нарахування амортизації, при цьому показник не відображає реальну витрату основних виробничих фондів у процесі виробництва. Також значення цього показника залежить від первісної вартості об'єкта основних засобів, способів нарахування амортизації, застосування прискорювальних коефіцієнтів, обраного терміну корисного використання, що не пов'язане з реальною інтенсивністю використання засобів виробництва. Таким чином, на двох підприємствах, що діють в однакових умовах, при рівних обсягах виробництва, витрат, але при різних способах нарахування амортизації, при різних системах оподаткування, такий показник ефективності використання основних засобів як амортизація, на цих двох підприємствах буде істотно різнитися.

Амортизаційність. Місуно П.І. [40] та Петранцова Є.Б. [41] визначають її як відношення амортизаційних відрахувань у період до виручки за цей період. При цьому не кожне джерело пропонує очистити виручку від ПДВ та інших податків. Також, як і у випадку з амортизацією, на розмір показника впливає обраний спосіб нарахування амортизації, застосування прискорюючих коефіцієнтів. Крім того, не враховується факт, що виручка отримана в одному періоді, а продукція могла бути зроблена в іншому, тобто для розрахунку показника часто використовуються непорівнянні дані.

Амортизаціорентабельність П.І. Мисуно у довіднику [42] визначає її як показник, що відображає, скільки прибутку від реалізації продукції припадає на одну грошову одиницю споживання основних виробничих засобів у процесі виробництва. Розраховується як ставлення до розміру амортизаційних відрахувань. Даний показник також не можна назвати об'єктивним: метод розрахунку не враховує, що прибуток отримано в одному періоді, а продукція могла бути зроблена в іншому і амортизаційні відрахування ставилися до періоду, в якому була вироблена продукція, а не до того, в якому була реалізована. Для розрахунку показника використовуються непорівнянні дані.

Також даний коефіцієнт безпосередньо залежить від обраного підприємством способу нарахування амортизації, застосування прискорювальних коефіцієнтів, які завжди пов'язані з інтенсивністю використання основних засобів.

Фондорентабельність обчислюється як відношення загального прибутку, або прибутку, що залишається у розпорядженні організації до середньорічної вартості основних засобів [25, 26, 29, 25, 26].

Показує, скільки гривень прибутку посідає на одну гривню, вкладений у основні виробничі фонди. Користь цього показника сумнівна. По-перше, за відсутності надходження та вибуття основних засобів, середньорічна вартість їх знижуватиметься за рахунок амортизаційних відрахувань. При збереженні обсягів виробництва та незмінних витратах на виробництво продукції, рентабельність основних засобів зростатиме, що свідчить про зростання ефективності використання.

Виникає парадоксальна ситуація: що більше зношуються у процесі експлуатації основні засоби, то ефективніше вони використовуються. По-друге, прибуток підприємство отримує не тільки за рахунок використання основних засобів, а й за рахунок участі у процесі виробництва інших ресурсів: матеріальних, трудових тощо, але показник фондорентабельності цього не враховує.

На жаль, нині відсутні обґрунтовані еталонні значення всім перелічених показників. Аналіз ефективності використання основних засобів полягає у дослідженні зміни цих показників у динаміці, що робить сумнівним достовірність такого аналізу та об'єктивність висновків за його результатами.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової літератури свідчить, що з визначення сутності основних виробничих фондів немає єдиного підходу. Деякі вчені намагаються розмежувати поняття «основні фонди», «основні кошти» та «основний капітал», інші, навпаки, використовують ці категорії у своїх роботах як синоніми. Слід зазначити, що «основні засоби» як окрему категорію почали розглядати лише на етапі економічного розвитку. У перших роботах економістів розглядалася лише категорія капіталу, до якої як одну із складових включали кошти. Вперше поняття основних засобів згадується у працях французької школи на чолі з А. Гільбо та Е. Леоте, які вважали, що актив включає основні засоби, оборотні кошти, витрачені кошти (вкладені у незакінчені процеси), засоби дебіторів та збитки. На сьогоднішній день будь-яка організація матиме основні засоби, які характеризуватимуть її технічний рівень виробництва. Актуальною проблемою є питання ефективного використання основних засобів. Будь-яке діюче підприємство має постійно аналізувати основні засоби за такими характеристиками як склад і структура, стан та ефективність використання. Аналіз за даними критеріями дозволить виявити слабкі сторони в компанії.

Всі основні фонди класифікуються за економічними ознаками, найбільш важливими з яких є функціональне призначення, інтенсивність зношування та терміни служби, ступінь впливу на роботу підприємства, технічна новизна, ступінь мобільності (рухомі або нерухомі) та ін. Велике значення має також угруповання по галузях народного господарства, формується так звана галузева структура. Відмінною рисою основних засобів є саме знос, який з'являється в результаті поступового їх функціонування. Знос основних

засобів – це витрачання вартості основних засобів за певними нормами. У результаті виробничого процесу підприємства одна частина вартості основних засобів безперервно перерозподіляється на готову продукцію, а друга частина вартості залишається у них. Вартість, що перерозподіляється, щодня переноситься пропорційно терміну служби основного коштів до повного її скорочення. Під терміном використання розуміється термін корисного використання кошти праці, інакше кажучи це період часу, під час якого основний засіб здатне виконувати свої функції, цим приносити підприємству дохід.

Важливість аналізу ефективності використання основних засобів з метою виявлення резервів її підвищення, оцінки потреби в оновленні складу засобів праці приділяється помітну увагу у сучасних наукових працях. Більшість вчених справедливо вказують на те, що від ефективності управління основними фондами безпосередньо залежать основні показники діяльності підприємства, такі як: продуктивність праці, обсяг випуску та реалізації продукції (робіт, послуг), собівартість продукції, фінансовий результат діяльності підприємства, рентабельність діяльності. Глибокий інтерес науковців до грамотного управління основними засобами надає особливої важливості аналізу ефективності використання основних засобів, обґрунтованості інструментів та методів такого аналізу існуючі способи оцінки ефективності використання основних засобів передбачають вирішення певних завдань.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПП «ІЗМАЇЛАВТОІНВЕСТ»

2.1. Загальна характеристика підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»

Компанія ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстрована за юридичною адресою: Україна, 68670, Одеська обл., Ізмаїльський р-н, село Саф'яни, вулиця Суворова, будинок 57. Керівником компанії є Огорокова Людмила Василівна. Статутний капітал компанії складає 1 000 гривень. Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань дата заснування ПП «Ізмаїлавтоінвест» -17.01.2006 року. Основні вид діяльності:

- інший пасажирський наземний транспорт;
- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- роздрібна торгівля газетами та канцелярськими товарами в спеціалізованих магазинах;
- пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення;
- надання послуг таксі;
- вантажний автомобільний транспорт;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

У підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстровано 0 торгових марок, 5 одиниць автотранспорту в користуванні та 2 у керуванні, має 1 ліцензію. Ліцензія «3 внутрішні перевезення пасажирів автобусами» видана Державною службою України з безпеки на транспорті.

Управління підприємством здійснюється Власником або призначеним ним Директором.

До виключної компетенції Власника відноситься:

- визначення основних напрямків діяльності та звітів про їх виконання;
- визначення основних напрямків діяльності Підприємства, затвердження планів та звітів;
- внесення змін до статуту Підприємства;
- прийняття рішення про реорганізацію та ліквідацію Підприємства;
- призначення та відклик Директора та його заступників;
- прийняття рішення про порядок та розміри розподілу коштів по фондам Підприємства;
- затвердження річного звіту та балансу;
- прийняття рішення про залучення кредитів;
- прийняття рішення про створення філій, представництв та спільних виробництв та підприємств;
- визначення умов оплати праці робітників Підприємства;
- здійснення контролю за фінансовою та господарською діяльністю Підприємства. При необхідності для проведення ревізій та інших перевірок Підприємства (його підрозділів, філій) можуть залучатися необхідні спеціалісти.

Внутрішні фактори регулюються, тобто є об'єктами керування з боку транспортного підприємства, але одночасно вони безпосередньо впливають на його діяльність, визначаючи його потенціал.

Грунтуючись на даному постулаті управління, аналіз внутрішнього середовища транспортного підприємства здійснюється за такими функціональними сферами: маркетинг, фінанси, виробництво та технології, персонал, організація управління, організаційна культура та імідж. При цьому особливого значення в процесі аналізу набувають елементи системи керування транспортного підприємства.

Протягом періоду існування компанія приймає достатньо активну тендерну діяльність. Перелік тендерних закупівель ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 роки можна побачити у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Перелік тендерних закупівель ПП «Ізмаїлавтоінвест» за
2020-2022 роки [38]

№	Зміст тендеру	Замовник	Дата, рік	Сума, грн.
1.	Перевезення призовників на медичну комісію; Перевезення призовників на медичну комісію 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	07.12.22	18000
2.	Перевезення людей; Перевезення людей 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	25.01.22	10500
3.	Послуги з перевезення призовників Кілійської міської територіальної громади до сборного пункту Одеського ОТЦК та СП; Послуги з перевезення призовників Кілійської міської територіальної громади до сборного пункту Одеського ОТЦК та СП 1 посл.	Виконавчий комітет Кілійської міської ради	01.10.21	13200
4.	Перевезення призовників на медичну комісію; Перевезення призовників на медичну комісію 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	06.09.21	3500
5.	Перевезення вихованців Центру у кількості 14 осіб та їх багажу; перевезення вихованців Центру у кількості 14 осіб та їх багажу 2 послуга	Комунальний заклад "Ізмаїльський міський центр соціально-психологічної реабілітації дітей" ізмаїльської міської ради ізмаїльського району одеської області	26.05.21	6600
6.	Транспортні послуги з перевезення призовників Кілійської територіальної громади до сборного пункту Одеського ОТЦК та СП; Транспортні послуги з перевезення призовників Кілійської територіальної громади до сборного пункту Одеського ОТЦК та СП 1 посл.	Виконавчий комітет Кілійської міської ради	16.04.21	14520
7.	автотранспортні послуги по перевезенню учасників VI Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла	Управління культури і туризму Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	15.03.21	12925

	Вірського; автотранспортні послуги по перевезенню учасників VI Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського 1 послуг			
8.	Послуги по перевезенню призовників на медичну комісію; Послуги по перевезенню призовників на медичну комісію 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	11.03.21	2600
9.	Перевезення людей; Перевезення людей 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	18.12.20	8000
10.	Перевезення призовників Кілійської міської об'єднаної територіальної громади до обласного центру комплектування для проходження обласної медичної комісії з метою комплектування за родами військ; Перевезення призовників Кілійської міської об'єднаної територіальної громади до обласного центру комплектування для проходження обласної медичної комісії з метою комплектування за родами військ 1 посл.	Виконавчий комітет Кілійської міської ради	28.09.20	8000
11.	Перевезення людей; Перевезення людей 1 послуга	Виконавчий комітет Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області	18.09.20	2600
12.	Транспортні послуги з перевезень пасажирів; Транспортні послуги з перевезень пасажирів 1 послуга	Комунальне некомерційне підприємство Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області "Ізмаїльська міська центральна лікарня"	27.01.20	6000
13.	Разом за три роки	-	-	106445

Джерело: складено автором

Але, якщо розглянути частку тендерних замовлень за останні три роки у загальному обсязі доходів підприємства, можна відмітити їх незначний вплив на загальний обсяг реалізації послуг підприємства.

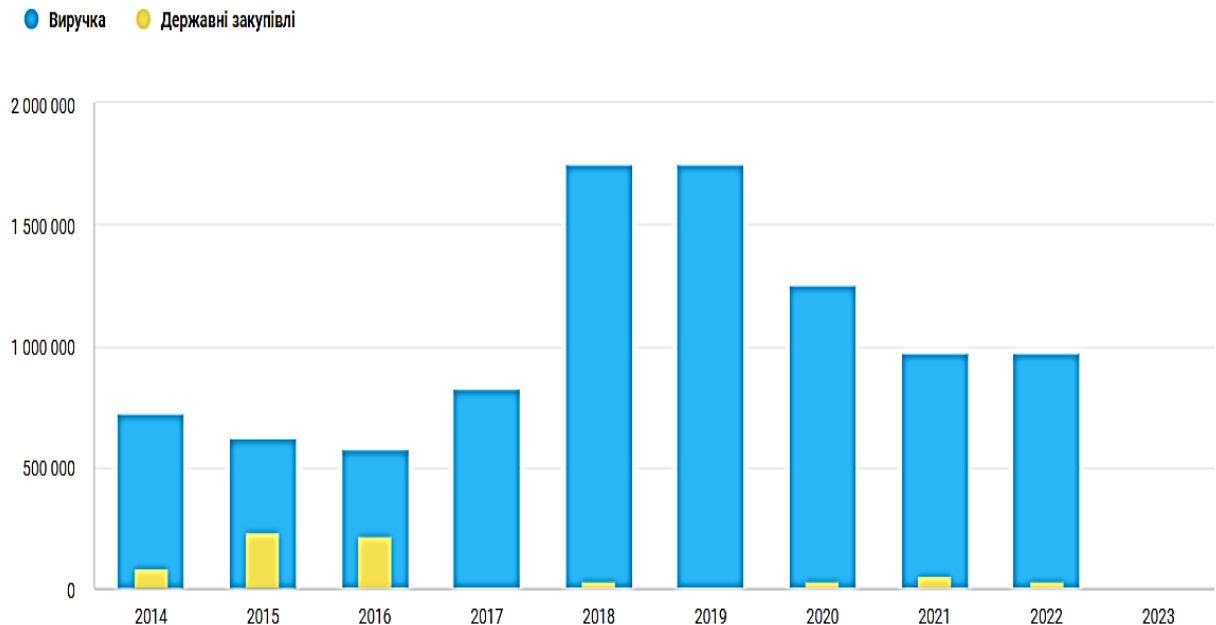

Рис. 2.1 - Відношення виручки від тендерів до загальної виручки ПП «Ізмаїлавтоінвест» [38]

Як можна побачити з рисунку, найбільш активна тендерна діяльність підприємства відбувалася протягом 2014-2016 років, коли обсяг тендерних замовлень сягав близько 30% від загального доходу підприємства.

В оцінку власних можливостей автотранспортного підприємства входять характеристика конкурентоспроможності послуги та підприємства загалом, виявлення фінансового, виробничого та сервісного потенціалів, визначення становища підприємства на ринку щодо конкурентів. При цьому враховуються тип та сфера діяльності підприємства, його розмір та структура.

Основним методом аналізу взаємодії підприємства зі зовнішнім середовищем заздалегідь виступає є SWOT-аналіз (див. табл. 2.2). Для збору необхідної інформації щодо проведення SWOT-аналізу, як правило проведення комплексний аудит його діяльності.

Сильні та слабкі місця, пов'язані із внутрішніми операціями організації, показують її особливі компетенції. Можливості та ризики – це явища зовнішнього характеру, що виявляються у бізнес-середовищі. Крім того, на основі результатів проведеного аудиту можливий докладний опис поточних показників роботи автотранспортного підприємства на ринку послуг пасажирських перевезень.

Таблиця 2.2 - SWOT-аналізу транспортного підприємства ПП
«Ізмаїлавтоінвест»

СИЛЬНІ СТОРОНИ:	СЛАБКІ СТОРОНИ:
Багаторічний досвід роботи Оновлений парк рухомого складу Можливість отримання короткострокового кредиту	Незадовільний фінансовий стан Простої рухомого складу Слабо організована робота служби маркетингу
МОЖЛИВОСТІ:	ЗАГРОЗИ:
Розширення клієнтури за допомогою реклами Надання більш якісних послуг Диверсифікація діяльності та вихід на нові ринки При оплаті перевезень можлива безготівкова система оплати	Зниження попиту на перевезення у міжміському сполученні Конкуренція Нестача кваліфікованої робочої сили через військовий стан

Джерело: складено автором

У таблиці 2.2 наведені сильні та слабкі сторони підприємства, виділені можливості та потенційні загрози. Так, багаторічний досвід роботи, оновлений парк рухомого складу, можливість отримання кредиту надають підприємству можливості у напрямку розширення клієнтури, підвищення якості послуг, диверсифікації діяльності та вихід на нові ринки, впровадження безготівкової система оплати проїзду. З іншого боку слабкі сторони формують певний перелік загроз. Головна задача компанії – використати власні переваги та можливості та подолання недоліків та загроз.

2.2. Аналіз техніко-економічних показників підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»

Показники фінансово-економічного становища транспортного підприємства є найважливішою характеристикою фінансової складової діяльності. Вони визначають рівень ефективності діяльності транспортного підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, і є гарантією ефективної реалізації та врахування економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин: транспортного підприємства та його партнерів.

Результати оцінки ефективності економічної діяльності транспортного підприємства представлені у зведеній таблиці 2.3.

З таблиці можна зробити наступні висновки: чистий дохід від реалізації продукції у період 2020-2022 рр. зростає більш повільними темпами ніж повна собівартість реалізованої продукції, що негативним чином впливає на усі показники рентабельності. Рентабельність продажу скорочується на 81,5%.

Фінансовий результат до оподаткування за період, що розглядається скорочується майже на 81%. Чистий прибуток демонструє більшу негативну тенденцію, знижуючись з 3 тис. грн. у 2020 році до 0,3 тис. грн. у 2022 році. Тобто загальне зниження становить 90%.

Середньорічна чисельність працюючих протягом періоду скорочується з 16 осіб у 2020 році до 10 осіб у 2022 році. Загальне скорочення становить 37,5%, тобто більше ніж на третину.

Відносно негативну тенденцію мають також показники використання основних засобів: фондівіддача скорочується на 34% на фоні зростання середньорічної вартості основних фондів на 59%.

Показники продуктивності праці та використання обігових коштів демонструють стійку позитивну тенденцію.

Рентабельність продажу протягом періоду демонструє вкрай низьке значення – менше одного відсотку – що свідчить про низький рівень прибутковості діяльності.

Таблиця 2.3 – Динаміка основних техніко-економічних показників ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Зміна 2021р. до 2020р.		Зміна 2022р. до 2021р.		Зміна 2022 р. до 2020 р.	
				грн.	%	грн.	%	грн.	%
Чиста виручка від РП, тис. грн.	984,9	1034,8	1030,9	49,9	5,1	-3,9	-0,4	46,0	4,7
Повна собівартість РП, тис. грн.	981,8	1033,9	1030,3	52,1	5,3	-3,6	-0,3	48,5	4,9
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	3,1	0,9	0,6	-2,2	-71,0	-0,3	-33,3	-2,5	-80,6
Чистий прибуток, тис. грн.	3,0	0,7	0,3	-2,3	-76,7	-0,4	-57,1	-2,7	-90,0
Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	100,0	175	105	75,0	75,0	-70,0	-40,0	5,0	5,0
Середньооблікова чисельність робітників, ос.	16	12	10	-4,0	-25,0	-2,0	-16,7	-6,0	-37,5
Середньорічна вартість обігових коштів, тис. грн	117	120	95	2,6	2,2	-24,8	-20,7	-22,2	-18,9
Продуктивність праці, тис. грн/чол.	61,56	86,23	103,09	24,7	40,1	16,9	19,5	41,5	67,5
Фондовіддача, грн./грн.	9,85	5,91	9,82	-3,9	-40,0	3,9	66,0	0,0	-0,3
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	8,39	8,62	10,82	0,2	2,8	2,2	25,6	2,4	29,1
Рентабельність продажу, %	0,30	0,07	0,03	-0,24	-77,79	-0,04	-56,98	-0,28	-90,45

Джерело: складено автором

Ігнорування питань фінансової стабільності може призвести до однієї з двох крайнощів: значного уповільнення темпів розвитку за рахунок недофінансування або надмірного накопичення боргів, з якими компанія не може впоратися, що веде до банкрутства.

Основна маса показників фінансової стійкості підприємства розраховується на підставі статей та підрозділів балансу підприємства. Аналіз фінансової стійкості організації складає основі управлінської звітності. Для правильної оцінки поточної ситуації вивчають структуру капіталу. Вона допомагає зрозуміти тип фінансування, який підтримує зростання компанії та зміну у пов'язаних з ним активах. Розглянемо динаміку статей балансу ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 рр. результати оформимо у вигляді аналітичної таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка статей балансу підприємства ПП
«Ізмаїлавтоінвест»

Актив	Значення, тис. грн.			Абсолютна зміна, тис. грн.		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022/2021	2022/2020
Необоротні активи	125,5	156,3	150,0	30,8	-6,3	24,5
Оборотні активи	117,5	120,1	95,3	2,6	-24,8	-22,2
Баланс	243,0	276,3	245,3	33,4	-31,1	2,3
Пасив	Значення, тис. грн.			Абсолютна зміна, тис. грн.		
Власний капітал	55,0	25,0	28,3	-30,0	3,3	-26,7
Довгострокові зобов'язання	47,9	36,1	-	-11,8	-36,1	-47,9
Поточні зобов'язання	140,1	215,2	217	75,1	1,8	76,9
Баланс	243,0	276,3	245	33,4	-31,1	2,3

Джерело: складено автором

Як можна побачити з таблиці 2.4, динаміку підрозділів активної частини балансу у цілому можна вважати позитивною: протягом періоду у абсолютному виразі зростають необоротні активи та скорочуються оборотні активи.

Підрозділи пасивної частини балансу змінюються неоднозначно. Так за період відбувається скорочення власного капіталу на 26,7 тис. грн., що становить майже половину від рівню 2020 року. Таку тенденцію можна вважати негативною також негативним можна вважати зростання поточних зобов'язань підприємства на 76,9 тис. грн. за досліджуваний період. до позитивного моменту можна віднести позбавлення довгострокових зобов'язань.

Разом за період баланс підприємства не має чіткої динаміки або сталості. У 2021 році відбувається зростання балансу на 33,4 тис. грн, які сформували зростання вартості нематеріальних активів у активній частині балансу та зростання поточних зобов'язань у пасивній.

Як абсолютна зміна показників вплинула на структуру балансу підприємства розглянемо у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Динаміка статей балансу підприємства ПП
«Ізмаїлавтоінвест»

Актив	Значення, тис. грн.			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Необоротні активи	125,5	156,3	150,0	51,66	56,55	61,16
Оборотні активи	117,5	120,1	95,3	48,34	43,45	38,84
Баланс	243,0	276,3	245,3	100	100	100
Пасив	Значення, тис. грн.			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Власний капітал	55,0	25,0	28,3	22,64	9,05	11,54
Довгострокові зобов'язання	47,9	36,1	-	19,70	13,07	0,00
Поточні зобов'язання	140,1	215,2	217	57,67	77,89	88,46
Баланс	243,0	276,3	245	100	100	100

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці 2.5 структура як активної, так й пасивної частин балансу набувають значних змін. Протягом періоду поступово зростає питома вага необоротних активів: з 51,66% у 2020 році до 61,16% у 2022 році (тобто

на 10,5 відсоткових пункти). Відповідно до цього скорочується питома вага оборотних активів.

Також значних змін набуває структура пасивної частини балансу: скорочується частка власного капіталу з 22,64% у 2021 році до 11,54% у 2022 році. Крім того більш ніж на 31 відсотковий пункт зростає частка поточних зобов'язань підприємства за період, що аналізується. Для того, щоб зрозуміти яким чином зміни у структурі балансу вплинули на показники фінансової стійкості підприємства складемо таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Структура статей балансу підприємства ПП
«Ізмаїлавтоінвест»

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, доля од.		Відносне відхилення, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,23	0,09	0,12	-0,14	0,02	-60,03	27,53
Коефіцієнт фінансової залежності	4,42	11,05	8,67	6,63	-2,39	150,20	-21,59
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,23	0,09	0,12	-0,14	0,02	-60,03	27,53
Коефіцієнт співвідношення коштів позикових та власних	3,42	10,05	7,67	6,63	-2,39	194,15	-23,74
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,22	-1,56	-4,30	-1,34	-2,74	607,14	176,14
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,010	0,009	0,01	-0,001	173,43	-5,53

Джерело: складено автором

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) показує частку активів боржника, які забезпечуються власними коштами, і визначається як

відношення власних коштів до сукупних активів. Як видно з таблиці коефіцієнт автономії за період скорочується з 0,23 до 0,12, що свідчить про погіршення цієї характеристики фінансового стану, особливо враховуючи те, що нормативне рекомендоване значення від 0,4 до 0,6.

Показник фінансової залежності є індикатором фінансової стійкості, який також свідчить про здатність компанії проводити прогнозовану діяльність у довгостроковій перспективі. Показник є оберненим до показника фінансової автономії. Він розраховується як співвідношення пасивів до власного капіталу. Значення показника свідчить, скільки фінансових ресурсів використовує компанія на кожную гривню власного капіталу. За розглянутий період фінансова залежність підприємства зростає з 4,42 до 8,67 гривень на кожную гривню власного капіталу, що обумовлено значним скороченням обсягу власного капіталу у абсолютному виразі.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу – фінансовий коефіцієнт, рівний відношенню власного капіталу та резервів до суми активів підприємства та показує частку активів організації, що покриваються за рахунок власного капіталу (забезпечуються власними джерелами формування). Частка активів, що залишилася, покривається за рахунок позикових коштів. Нормативне рекомендоване значення показнику $>0,5$. Як можна побачити з таблиці 2.6 протягом періоду значення показнику значно менше за нормативне та має негативну динаміку.

До розрахунку коефіцієнта співвідношення позикових і власні кошти вдаються, коли хочуть досить швидко отримати орієнтовні дані фінансової ситуації у організації. Він служить одним з економічних показників і дає загальне уявлення про пропорцію, яку складають позикові та власні кошти юрособи. Переважання власних коштів свідчить про хороше фінансове становище, а домінування позикових коштів – ймовірну нестійкість у фінансовому плані. Коефіцієнт більше 1 (що свідчить про переважання позикових коштів над власними) є ознакою наявності ризику банкрутства. Як

видно з аналітичної таблиці протягом всього семестру коефіцієнт значно перевищує одиницю та у 2022 році дорівнює 7,67.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними коштами та власним капіталом підприємства. Таким чином, значення показника свідчить, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним вважається значення 0,1 та вище. Протягом всього досліджуваного періоду значення показнику має від'ємне значення, яке має тенденцію до зниження.

Коефіцієнт поточної ліквідності характеризує забезпеченість організації оборотними засобами для ведення господарської діяльності та своєчасного погашення зобов'язань і визначається як відношення ліквідних активів до поточних зобов'язань боржника. За період показник скорочується майже у двічі та протягом всього періоду знаходиться на рівні значно нижчому за нормативний.

Аналізуючи загальну фінансову ситуацію можна констатувати незадовільний фінансовий стан компанії, який вимагає від керівництва прийняття концептуально нових підходів та рішень. У іншому випадку підприємство може бути признано банкрутом.

На наступному етапі розглянемо які складові вплинули на формування фінансового результату від операційної діяльності підприємства.

Як видно з таблиці 2.7 фінансовий результат від операційної діяльності після оподаткування значно скорочується за досліджуваний період – у відносному виразі скорочення становить 90%.

Така динаміка показника обумовлена у першу чергу зростанням собівартості наданих послуг. У період з 2020 по 2022 рік собівартість зросла на 7,05%. При цьому чистий дохід від реалізації зростає більш повільними темпами – лише на 4,67 %. Також за період фіксується зростання податку на прибуток у 3 рази.

Таблиця 2.7 – Динаміка витрат та доходів, що формують фінансовий результат від операційної діяльності ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2022	Відносна зміна, %		
				2021/2020	2022/2021	2022/2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	984,9	1034,8	1030,9	5,07	-0,38	4,67
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	930	985	995,6	5,91	1,08	7,05
Інші операційні витрати, тис. грн.	51,8	48,9	34,7	-5,60	-29,04	-33,01
Податок на прибуток, тис. грн.	0,10	0,20	0,30	100,0	50,0	200,0
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	3,0	0,7	0,3	-76,67	-57,14	-90,00

Джерело: складено автором

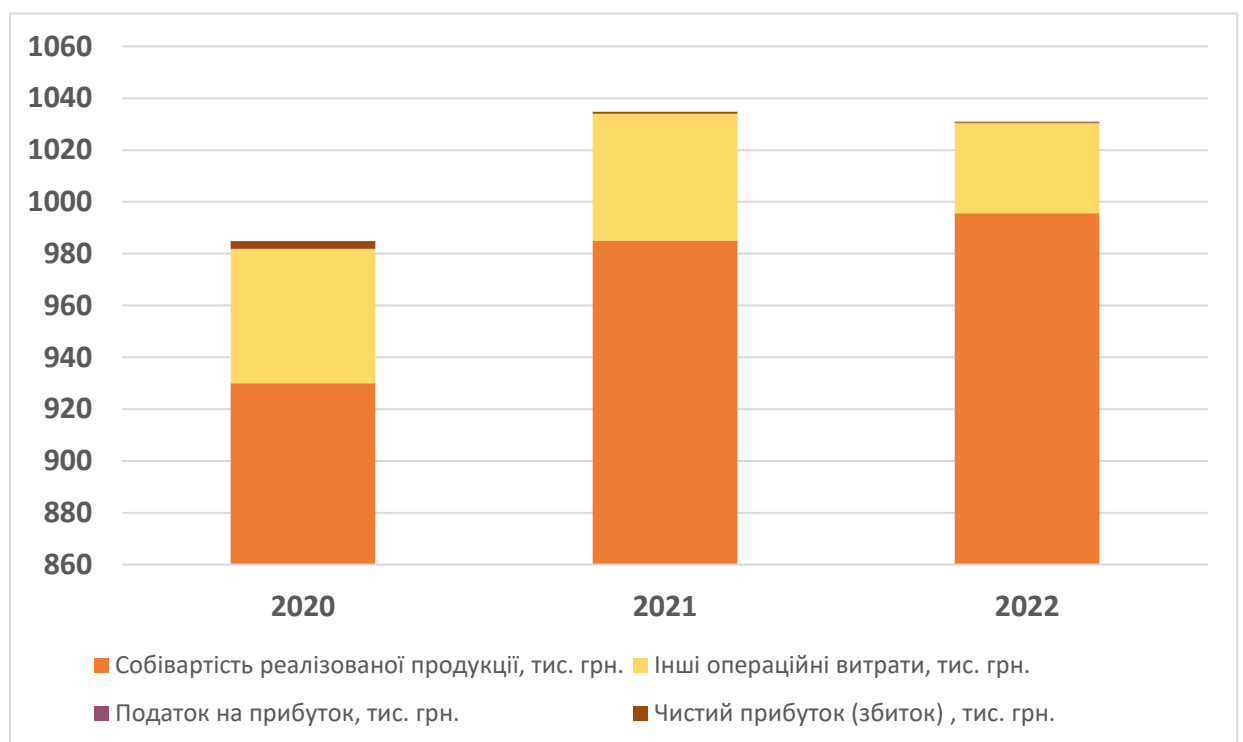

Рис. 2.2 – Структура чистого доходу ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022рр.

Джерело: складено автором

Тенденції означених показників не перекриваються значним скороченням інших операційних витрат, до яких на приватному підприємстві відносять як адміністративні витрати, так й витрати на збут. За період інші операційні витрати скоротилися на 33%.

Наочно структуру чистого доходу підприємства можна побачити на рисунку 2.2.

Як видно з рисунку у 2021 році спостерігається зростання чистого доходу від реалізації, а у 2022 – скорочення.

2.3. Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест»

Аналіз основних засобів (фондів) підприємства проводять за такими напрямками:

- аналіз зміни величини (динаміки) основних засобів;
- аналіз структури основних засобів;
- аналіз стану та руху основних засобів;
- визначення ступеня використання виробничої потужності організації;
- аналіз ефективності використання основних засобів.

Аналіз виробничих фондів проводиться на підставі звітності підприємства (бухгалтерської та статистичної), паспорта техніки та обладнання, інших внутрішніх документів.

Підприємство ПП «Ізмаїлавтоінвест» має на обліку 5 транспортних засобів у власності та 2 транспортних засоби в управлінні. Це 7 мікроавтобусів ємністю від 12 до 21 місця різних виробників та років випуску. Розглянемо ефективність використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест», як головного ресурсу автотранспортного підприємства.

На першому етапі дослідження проаналізуємо склад та структуру основних засобів підприємства. У ході аналізу необхідно виявити, як змінилася структура основних засобів у результаті надходження та вибуття основних засобів. У процесі проведення аналізу складу та структури основних

фондів необхідно визначити питому вагу окремих видів фондів у загальній вартості основних фондів підприємства.

Аналіз складу основних фондів підприємства дозволяє вжити заходів щодо оптимізації структури фондів з метою підвищення ефективності їх використання.

Результати аналізу представимо у таблицях 2.8 та 2.9.

Таблиця 2.8 – Склад та динаміка основних засобів ПП

«Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 рр.

Найменування груп основних засобів	Вартість на кінець року, тис. грн.			Відносна зміна, %		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Транспортні засоби	196	145	58	-26,02	-60,00	-70,41
Інструменти та інвентар	4	3	2	-25,00	-33,33	-50,00
Разом:	200	148	60	-26,00	-59,46	-70,00

Джерело: складено автором

Основні засоби, які знаходяться на балансі підприємства поділяються на дві групи: транспортні засоби та інструменти та інвентар. Як видно з таблиці 2.8 протягом всього періоду остаточно вартість основних засобів на кінець року знижується по обох групах. За весь досліджений період вартість транспортних засобів скоротилася більш ніж на 70%, а вартість інструменту та інвентарю – на 50%. Значне зниження балансової вартості по транспортним засобам відбулося у зв'язку зі списанням у 2022 році транспортного засобу на суму 50 тис. грн.

Таблиця 2.9– Структура основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 рр.

Найменування груп основних засобів	Вартість на кінець року, тис. грн.			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Транспортні засоби	196	145	58	98,0	98,0	96,7
Інструменти та інвентар	4	3	2	2,0	2,0	3,3
Разом:	200	148	60	100	100	100

Джерело: складено автором

Структура основних засобів протягом період значних змін не набуває. Вартість транспортних засобів займає домінуючу позицію у структурі займають транспортні засоби – їх питома вага протягом 2020-2021 років становить 98%. У 2022 частка транспортних засобів у структурі незначно скорочується.

Наступним етапом необхідно визначити рух та технічний стан основних засобів (фондів). Інформація щодо розрахунків наведена у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка показників технічного стану основних засобів підприємства

Показники	Значення по роках			Відносна зміна, %		
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Первісна вартість ОФ на кінець року, тис. грн.	250	250	200	0,00	-20,00	-20,00
Знос ОС (сумарний), тис. грн.	50	100	140	100,00	40,00	180,00
Остаточна вартість ОФ на кінець року, тис. грн.	200	150	60	-25,00	-60,00	-70,00
Коефіцієнт фізичного зносу	0,20	0,40	0,70	100,00	75,0	250,0
Коефіцієнт придатності	0,80	0,60	0,30	-25,00	-50,0	-62,5

Джерело: складено автором

З таблиці видно, що не лише балансова первісна, але й первісна вартість основних засобів протягом періоду скорочується. За період з 2019 року по 2022 рік показник первісної вартості скоротився на 20%. Стрімкими темпами зростає знос основних засобів – за три роки приріст показнику становить 180%.

Відповідно до динаміки показників вартості основних засобів, змінюються показники придатності. Коефіцієнт фізичного зносу зростає з 0,2 до 0,7 наприкінці періоду, а коефіцієнт придатності навпаки, скорочується до 0,4. Така динаміка показників свідчить про стрімке зношування та відсутність роботи по відновленню основних засобів.

Окремим питанням у дослідженні стоїть питання про рівень використання виробничої потужності. Розглянемо формування коефіцієнту використання виробничої потужності (коефіцієнту завантаження автотранспорту ПП «Ізмаїлавтоінвест») у 2022 році (див. табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Завантаження транспортних засобів ПП
«Ізмаїлавтоінвест» у 2022 році

Показники потрібного фонду часу	Од. виміру	Значення	Показники наявної потужності	Од. виміру	Значення
Кількість рейсів на добу	шт.	16	Кількість транспортних засобів	шт.	7
Середня тривалість рейсу	год.	2	Кількість змін	шт.	2
Режимний фонд часу	дн.	365	Тривалість зміни	год	8
Тривалість нерейсових перевезень у 2022 році	год.	2	Режимний фонд часу	дн	365
Час виконання тендерних замовлень	год.	12	Середня тривалість ремонту 1 автівки	дн	9
Загальний час завантаження автопарку	год.	11694	Наявний ефективний фонд часу автопарку	год	39872
Коефіцієнт використання потужності у 2022 році					0,293

Таким чином, можна зафіксувати низький рівень використання потужності підприємства у 2022 році. З можливого фонду часу (при роботі підприємства у 2 зміни) у 39872 години, підприємство працювало лише 11694 годин, забезпечуючи завантаження наявної потужності на рівні 29%.

Таке значення показнику свідчить про низький рівень використання транспортних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» у часі. Використання транспортних засобів потребує підвищення рівня. Рішення цього завдання може бути реалізоване як через розширення напрямів використання основних засобів, так й через скорочення наявного фонду транспортних засобів (2 транспортних засобі знаходяться в управлінні, від них можна відмовитися).

Головним показником використання основних засобів є показник фондівіддачі, що розраховується як відношення вартості товарної продукції

до середньорічної вартості основних засобів. Крім того, розраховується фондомісткість (обернений показник фондовіддачі), фондоозброєність та фондорентабельність.

Таблиця 2.12 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Зміна 2021 до 2020		Зміна 2022 до 2021		Зміна 2022 до 2020	
				грн.	%	грн.	%	грн.	%
Чиста виручка від РП, тис. грн.	984,9	1034,8	1030,9	49,90	5,07	-3,90	-0,38	46,00	4,67
Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	100	175	105	75,00	75,00	-70,00	-40,00	5,00	5,00
Середньооблікова чисельність робітників, ос.	16	12	10	-4,00	-25,00	-2,00	-16,67	-6,00	-37,50
Фондовіддача, грн./грн.	9,85	5,91	9,82	-3,94	-39,96	3,90	66,04	-0,03	-0,31
Фондоємність, грн./грн.	0,1015	0,1691	0,1019	0,07	66,56	-0,07	-39,77	0,0003	0,31
Фондоозброєність, тис. грн./особу	6,25	14,58	10,50	8,33	133,33	-4,08	-28,00	4,25	68,00
Фондорентабельність, %	3,00	0,40	0,29	-2,60	-86,67	-0,11	-28,57	-2,71	-90,48

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці 2.12 фондовіддача не має однорідної тенденції. У 2021 році скорочується на 40% у зв'язку з тим, що у цьому році на 75% зростає середньорічна вартість основних фондів (підприємство поповнило парк автомашин). У 2022 році спостерігаєте значне підвищення показника (близько 66%). Всього за період фондовіддача скорочується незначно – на 0,3%. Відповідно динаміки фондовіддачі змінюється фондоємність. Протягом періоду зростання показнику фондоємності становить 0,03 копійки у розрахунку на 1 грн. чистого доходу.

Фондоозброєність протягом періоду підвищується. На цю динаміку впливає зміна одразу двох складових показника. З одного боку зростає середньорічна вартість основних фондів підприємства. З іншого боку

скорочується чисельність персоналу підприємства. За період з 2020 по 2022 скорочення персоналу становить 37,5%.

У цілому за період не можна зазначити покращання показників використання основних фондів підприємства.

Висновки до розділу 2

Компанія ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстрована за юридичною адресою: Україна, 68670, Одеська обл., Ізмаїльський р-н, село Саф'яни, вулиця Суворова, будинок 57. Основні вид діяльності: інший пасажирський наземний транспорт; технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; роздрібна торгівля газетами та канцелярськими товарами в спеціалізованих магазинах; пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення; надання послуг таксі; вантажний автомобільний транспорт; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна. У підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстровано 0 торгових марок, 5 одиниць автотранспорту в користуванні та 2 у керуванні, має 1 ліцензію. Ліцензія «3 внутрішні перевезення пасажирів автобусами» видана Державною службою України з безпеки на транспорті.

Результати оцінки ефективності економічної діяльності транспортного підприємства дали наступні результати: чистий дохід від реалізації продукції у період 2020-2022 рр. зростає більш повільними темпами ніж повна собівартість реалізованої продукції, що негативним чином впливає на усі показники рентабельності. Рентабельність продажу скорочується на 81,5%. Фінансовий результат до оподаткування за період, що розглядається скорочується майже на 81%. Чистий прибуток демонструє більшу негативну тенденцію, знижуючись з 3 тис. грн. у 2020 році до 0,3 тис. грн. у 2022 році. Тобто загальне зниження становить 90%. Середньорічна чисельність працюючих протягом періоду скорочується з 16 осіб у 2020 році до 10 осіб у 2022 році. Загальне скорочення становить 37,5%, тобто більше ніж на третину. Відносно негативну тенденцію мають також показники використання

основних засобів: фондівіддача скорочується на 34% на фоні зростання середньорічної вартості основних фондів на 59%. Показники продуктивності праці та використання обігових коштів демонструють стійку позитивну тенденцію. Рентабельність продажу протягом періоду демонструє вкрай низьке значення – менше одного відсотку – що свідчить про низький рівень прибутковості діяльності.

Підприємство ПП «Ізмаїлавтоінвест» має на обліку 5 транспортних засобів у власності та 2 транспортних засоби в управлінні. Це 7 мікроавтобусів ємністю від 12 до 21 місця різних виробників та років випуску. Розглянемо ефективність використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест», як головного ресурсу автотранспортного підприємства. Відповідно до динаміки показників вартості основних засобів, змінюються показники придатності. Коефіцієнт фізичного зносу зростає з 0,2 до 0,7 наприкінці періоду, а коефіцієнт придатності навпаки, скорочується до 0,4. Така динаміка показників свідчить про стрімке зношування та відсутність роботи по відновленню основних засобів. Крім того, можна зафіксувати низький рівень використання потужності підприємства у 2022 році. З можливого фонду часу (при роботі підприємства у 2 зміни) у 39872 годи, підприємство працювало лише 11694 годин. Фондовіддача не має однорідної тенденції. У 2021 році скорочується на 40% у зв'язку з тим, що у цьому році на 75% зростає середньорічна вартість основних фондів (підприємство поповнило парк автомашин). У 2022 році спостерігається значне підвищення показника (близько 66%). Всього за період фондівіддача скорочується незначно – на 0,3%. Відповідно динаміки фондівіддачі змінюється фондоємність. Протягом періоду зростання показнику фондоємності становить 0,03 копійки у розрахунку на 1 грн. чистого доходу.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПП «ІЗМАЇЛАВТОІНВЕСТ»

3.1. Підвищення ефективності використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за рахунок збільшення їх завантаження

Як виявив аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» на підприємстві спостерігається низьке завантаження транспортних засобів у часі. Коефіцієнт завантаження становить лише 30% від наявного ефективного фонду часу.

На сьогодні компанія має три джерела доходу:

1. Обслуговує два районних маршрути.
2. Приймає участь у тендерах та час від часу виконує тендерні замовлення.
3. Надає одноразові послуги з пасажирських перевезень під замовлення.

Структура використання транспортних засобів у часі за різними напрямками наведена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Структура використання транспортних засобів у часі ПП
«Ізмаїлавтоінвест»

Показники	Значення	Структура, %
Фонд часу на обслуговування рейсових маршрутів, год.	11680	99,880
Тривалість нерейсових перевезень у 2022 році, год.	2	0,017
Час виконання тендерних замовлень, год.	12	0,103
Загальне завантаження автопарку, год.	11694	100,0

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці найбільша питома вага завантаження основних засобів за часом приходить на обслуговування рейсових маршрутів. Рейсові перевезення для транспортного підприємства мають купу переваг:

1. Можливість планування завантаження транспорту у часі.
2. Можливість планування доходів та витрат.
3. Оптимізація доходів та витрат.
4. Можливість планування чисельності працюючих.
5. Регламентований режим праці

Виходячи з цього можна вважати, що рейсові перевезення – пріоритетний напрям розвитку для транспортного підприємства.

Ізмаїльський район має розгорнуту автотранспортну інфраструктуру, яка у період військового стану стала основним джерелом руху пасажирів та вантажів у регіоні. На сьогодні ринок транспортних перевезень району заповнено дуже щільно. Але є й резерви. У зв'язку з припиненням пасажирських залізничних перевезень у місто Ізмаїл, основний потік іноміських пасажирів йде через місто Одеса. Відсутність прямого ж/д сполучення значно ускладнює пасажирський маршрут, додає додаткову пересадку та витрачає додатковий час пасажирів. Враховуючи те, що Ізмаїл – єдине місто на кордоні з Румунією, через яке можна потратити у сусідню країну автомобільним шляхом на півдні України, через місто проходить значний пасажиропотік з різних куточків країни. Але переважно через Ізмаїл перетинають кордон з Румунією мешканці південних та південно-східних областей.

Ми провели моніторинг перспективних напрямів міжміського сполучення та виявили незайняту нішу, а саме сполучення між містами Ізмаїл та Дніпро. Відстань між містами 780 км, що обумовить тривалість поїздки на рівні 14 годин.

Перевагами маршруту можна вважати проїзд такими великими містами Кропивницький, Миколаїв, Одеса (див. рис. 3.1), що забезпечить додатковий пасажирообіг та підвищить доходність перевезень.

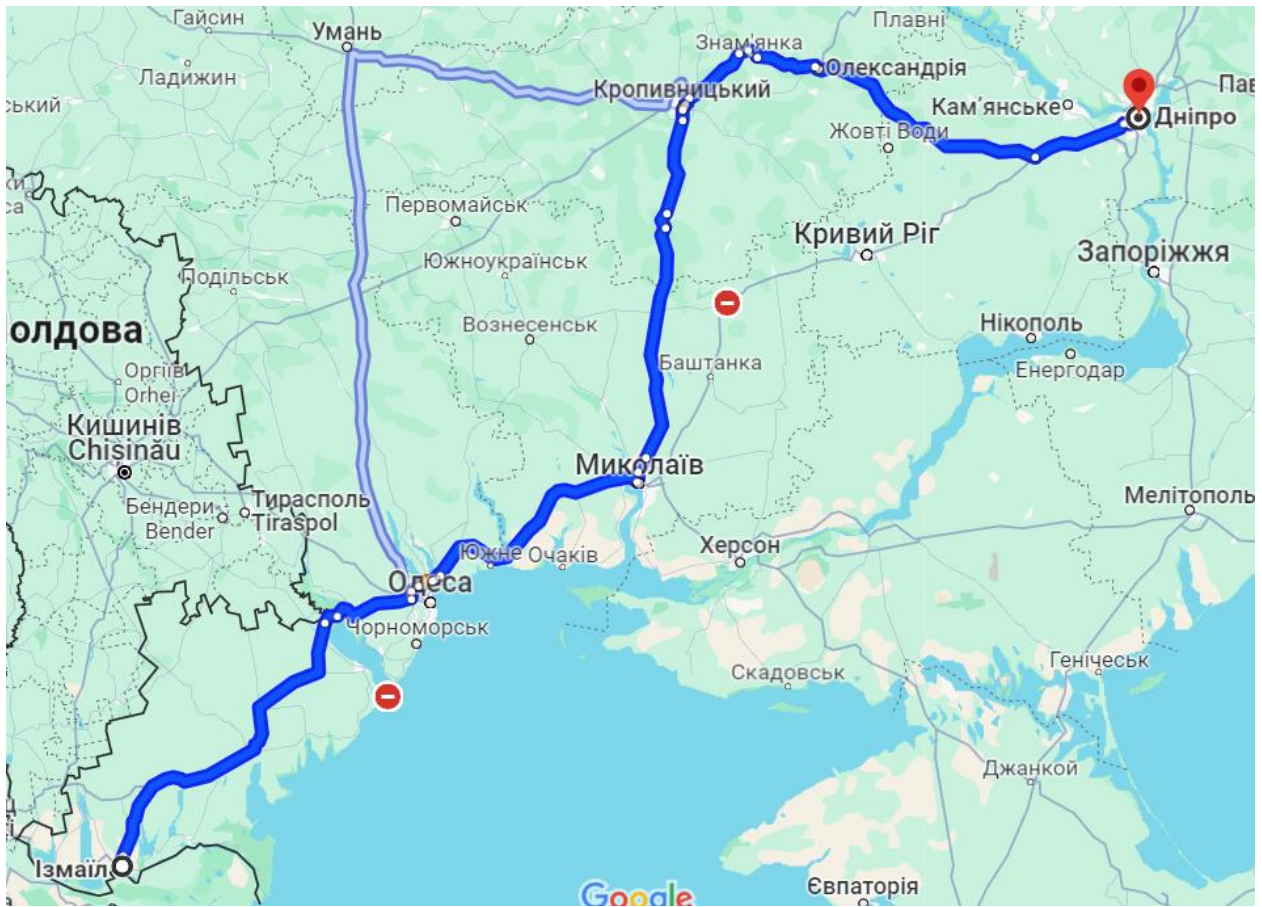

Рис. 3.1 – Маршрут Ізмаїл-Дніпро автомобільними шляхами

Таблиця 3.2 – Додаткові витрати на відкриття рейсу Ізмаїл-Дніпро

№	Стаття витрат	Сума витрат, тис. грн.
1.	Витрати на відрядження до Дніпра	3,5
2.	Витрати на оформлення пакету документів на маршрут	5,0
3.	Разом витрат	8,5

Джерело: складено автором

Враховуючи те, що підприємство не має власних фінансових ресурсів для впровадження заходу, виникає необхідність у оформленні кредиту. За умов банку Райффайзен Банк кредит для підприємців, які є клієнтами банку, можливий без застави під 29,9% річних. За нашими попередніми розрахунками кредитні грошові кошти (враховуючи період оформлення документів) будуть потрібні підприємству на період у 3 місяці. Таким чином,

сума капітальних вкладень з урахування відсотків за кредит становитиме 9,15 тис. грн.:

$$\Delta K = 8,5 \times \left(1 + \frac{29,9}{100} \div 12 \times 3 \right) = 9,15 \text{ (тис. грн.)}$$

Розрахуємо можливі доходи від реалізації заходу. При умові заповнення 21-місного автобусу на 90% та при умові щоденної поїздки у 2 напрями (2 автобуси на рейсі) (Ізмаїл-Дніпро, Дніпро-Ізмаїл) за рік підприємство зможе перевезти 7665 осіб:

$$\text{Пасажирів} = 21 \times 0,9 \times 2 \times 365 = 13797 \text{ (осіб)}$$

При середньої вартості проїзду (враховуючи те, що частина пасажирів буде переміщуватися між містами на маршруті) 1000 грн. (вартість взята за ціною конкурентів), що без врахування ПДВ становить 833 грн. з 1 пасажирю, додатковий чистий дохід становитиме за рік 11497 тис. грн.:

$$\Delta \text{ЧД} = \frac{13797 \times 833}{1000} = 11497 \text{ (тис. грн.)}$$

На сьогодні рентабельність перевезень підприємства за чистим прибутком становить 0,03%. Таке низьке значення, за свідченнями фахівців підприємства, пов'язане з низьким завантаженням автобусів на маршруті. Але підприємство зобов'язане забезпечувати закріплений за ним маршрут у встановленому порядку (забезпечувати обумовлену кількість рейсів, інтервали та режим руху, заявлені у документації на маршрут), в іншому випадку ліцензію на перевезення пасажирів може бути відкликано. За досвідом інших міжміських перевезень, за цим напрямом завантаження автобусів становить від 80 до 100%. Але підприємство буде нести додаткові витрати на забезпечення рейсу 2 водіями та оплатою ночівлі для водіїв. Тому ми

приймемо, що для рентабельність за цим напрямом по чистому прибутку буде становити 1,5%,. Виходячи з цього приріст чистого прибутку становитиме 172,5 тис. грн.:

$$\Delta\P = 11497 \times 0,015 = 172,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Виходячи з цього термін окупності капітальних вкладень становитиме 0,05 року або 0,6 місяцю:

$$T = \frac{9,15}{172,5} = 0,05 \text{ (року)}$$

Визначимо як зміняться показники використання основних засобів (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Результати впровадження заходу по збільшенню завантаження транспортних засобів у часі на ПП «Ізмаїлавтоінвест»

Показники	2022	У результаті заходу	Абсолютна зміна, од. вим.	Індекс росту, доля од.
Чиста виручка від РП, тис. грн.	1030,9	12527,9	11497	12,15
Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	105	105	0	1,00
Середньооблікова чисельність робітників, ос.	10	12	2	1,20
Фондовіддача, грн./грн.	9,82	119,31	109,50	12,15
Фондоємність, грн./грн.	0,102	0,0084	-0,0935	0,08
Фондоозброєність, тис. грн./особу	10,5	8,75	-1,75	0,83
Фондорентабельність, %	0,286	164,6	164,29	576,00
Коефіцієнт використання транспортних засобів у часі	0,293	0,55	0,26	1,87
Додаткові капітальні вкладення, тис. грн.	-	9,13	9,13	-
Простий термін окупності, роки	-	0,05	0,05	-

Джерело: складено автором

Таким чином у результаті реалізації заходу можна буде спостерігати підвищення усіх показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондівіддача а фондорентабельність, підвищиться коефіцієнт використання транспортних засобів у часі (коефіцієнт завантаження виробничої потужності). За рахунок необхідності розширення штату працівників, скоротиться фондоозброєність праці. Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1 місяця.

3.2 Підвищення ефективності використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест» за рахунок активізації маркетингової діяльності

У таблиці 3.4 наведені показники рентабельності підприємства за напрямками діяльності та їх вплив на загальний рівень по підприємству ПП «Ізмаїлавтоінвест».

Таблиця 3.4 – Формування показнику рентабельності продажу ПП «Ізмаїлавтоінвест» за чистим прибутком у 2022 році

Показники	Рентабельність за напрямом, %	Частка доходу від напряму	Середньозважена рентабельність, %
Маршрутні рейсові перевезення	0,00047	0,873	0,0004
Нерейсові перевезення	0,076	0,101	0,0076
Тендерні замовлення	0,78	0,027	0,0211
Рентабельність продажу по підприємству		1,00	0,0291

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці, найменшу рентабельність демонструє основний вид діяльності підприємства – маршрутні рейсові перевезення. За цим напрямом доходи ледве покривають витрати підприємства.

Найбільшу норму та частку рентабельності формують тендерні замовлення. Але з часом перемагати у тендерах стає все складніше, контроль за цією діяльністю у суспільстві посилюється. Тому планувати ефективність діяльності підприємства на підставі участі у тендерах вважаємо недоцільним, у зв'язку з значною невизначеністю реалізації таких планів.

На другому місці стоять нерейсові перевезення, які не мають постійного характеру та відбуваються час від часу. У 2022 році ці перевезення більшою мірою забезпечені напрацьованою за тривалу діяльність підприємства клієнтською базою. Але ПП «Ізмаїлавтоінвест» слід відмітити, що ніякої діяльності по розширенню цієї клієнтської бази протягом останніх років підприємство не веде.

За 2022 рік підприємство мало лише 1 замовлення з нерегулярних перевезень на суму 1045 грн. – потрібно було доставити дітей від розважального центру до кафе. Тривалість перевезення становило 2 години. Тобто фактично у 2022 нерегулярні перевезення підприємством майже не виконувалися.

Тому вважаємо доцільним провести роботу, спрямовану на прирощення клієнтів, зацікавлених у тимчасовому або періодичному співробітництві. Для цього ПП «Ізмаїлавтоінвест» необхідно активізувати маркетингову просувну діяльність: розмістити інформацію про послуги підприємства на сайті OLX.ua та створити сайт-візитівку з інформацією про компанію, наявний фонд транспортних засобів та послуги. Крім того вважаємо за необхідним нагадати старим клієнтам про компанію – розсилати привітання зі святами або з якоюсь акційною пропозицією.

Запропоновані заходи не будуть потребувати від керівництва підприємством залучення фахівців з просування.

Капітальні витрати на створення сайту-візитівки становитиме 3200 грн. Поточні маркетингові витрати на рік наведені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Поточні річні витрати на маркетингову діяльність

№	Статті витрат	Витрати, тис. грн.
1.	Просування оголошення на OLX.ua	0,9
2.	Хостинг	0,3
3.	Разом витрат	1,2

Джерело: складено автором

Запропоновані заходи на наш погляд дозволять не лише підняти частку нерегулярних перевезень до рівню 2020 року, коли вона становила 15% від загальної виручки від реалізації, але й збільшити прибутковість напрямку.

Таблиця 3.6 – Результати впровадження заходу щодо активізації маркетингової діяльності на ПП «Ізмаїлавтоінвест»

Показники	2022	У результаті заходу	Абсолютна зміна, од. вим.	Індекс росту, доля од.
Чиста виручка від РП, тис. грн.	1030,9	1212,8	181,92	1,18
Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	105	105	0	1,00
Середньооблікова чисельність робітників, ос.	10	10	0	1,00
Фондовіддача, грн./грн.	9,82	11,55	1,73	1,18
Фондоємність, грн./грн.	0,102	0,087	-0,015	0,85
Фондоозброєність, тис. грн./особу	10,5	10,5	0	1,00
Фондорентабельність, %	0,286	2,4	2,08	8,27
Коефіцієнт використання транспортних засобів у часі	0,293	0,302	0,009	1,03
Додаткові капітальні вкладення, тис. грн.	-	3,2	3,2	-
Простий термін окупності, роки	-	1,47	1,47	-

Джерело: складено автором

Таким чином у результаті реалізації заходу щодо активізації маркетингової діяльності можна буде спостерігати підвищення показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондовіддача на 1,73 грн./грн. та фондорентабельність, на 2,08 відсоткових

пункти, на 350 годин збільшиться потрібний фонд часу, що забезпечить підвищення коефіцієнту використання транспортних засобів у часі (коефіцієнту завантаження виробничої потужності). Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1,5 року.

Висновки до розділу 3

Як виявив аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» на підприємстві спостерігається низьке завантаження транспортних засобів у часі. Коефіцієнт завантаження становить лише 30% від наявного ефективного фонду часу. Ізмаїльській район має розгорнуту автотранспортну інфраструктуру, яка у період військового стану стала основним джерелом руху пасажирів та вантажів у регіоні. На сьогодні ринок транспортних перевезень району заповнено дуже щільно. Але є й резерви. Ми провели моніторинг перспективних напрямів міжміського сполучення та виявили незайняту нішу, а саме сполучення між містами Ізмаїл та Дніпро. Відстань між містами 780 км, що обумовить тривалість поїздки на рівні 14 годин. У результаті реалізації заходу можна буде спостерігати підвищення усіх показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондоддача а фондорентабельність, підвищиться коефіцієнт використання транспортних засобів у часі (коефіцієнт завантаження виробничої потужності). За рахунок необхідності розширення штату працівників, скоротиться фондоозброєність праці. Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1 місяця.

Найменшу рентабельність демонструє основний вид діяльності підприємства – маршрутні рейсові перевезення. За цим напрямом доходи ледве покривають витрати підприємства. Найбільшу норму та частку рентабельності формують тендерні замовлення. Але с часом перемагати у тендерах стає все складніше, контроль за цією діяльністю у суспільстві посилюється. Тому планувати ефективність діяльності підприємства на

підставі участі у тендерах вважаємо недоцільним, у зв'язку з значною невизначеністю реалізації таких планів. За 2022 рік підприємство мало лише 1 замовлення з нерегулярних перевезень на суму 1045 грн. – потрібно було доставити дітей від розважального центру до кафе. Тривалість перевезення становило 2 години. Тобто фактично у 2022 нерегулярні перевезення підприємством майже не виконувалися. Тому вважаємо доцільним провести роботу, спрямовану на прирощення клієнтів, зацікавлених у тимчасовому або періодичному співробітництві. Для цього ПП «Ізмаїлавтоінвест» необхідно активізувати маркетингову просувну діяльність: розмістити інформацію про послуги підприємства на сайті OLX.ua та створити сайт-візитівку з інформацією про компанію, наявний фонд транспортних засобів та послуги. У результаті реалізації заходу щодо активізації маркетингової діяльності можна буде спостерігати підвищення показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондвіддача на 1,73 грн./грн. та фондорентабельність, на 2,08 відсоткових пункти, на 350 годин збільшиться потребний фонд часу, що забезпечить підвищення коефіцієнту використання транспортних засобів у часі (коефіцієнту завантаження виробничої потужності). Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1,5 року.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури свідчить, що з визначення сутності основних виробничих фондів немає єдиного підходу. Деякі вчені намагаються розмежувати поняття «основні фонди», «основні кошти» та «основний капітал», інші, навпаки, використовують ці категорії у своїх роботах як синоніми. Слід зазначити, що «основні засоби» як окрему категорію почали розглядати лише на етапі економічного розвитку. У перших роботах економістів розглядалася лише категорія капіталу, до якої як одну із складових включали кошти. Вперше поняття основних засобів згадується у працях французької школи на чолі з А. Гільбо та Е. Леоте, які вважали, що актив включає основні засоби, оборотні кошти, витрачені кошти (вкладені у незакінчені процеси), засоби дебіторів та збитки. На сьогоднішній день будь-яка організація матиме основні засоби, які характеризуватимуть її технічний рівень виробництва. Актуальною проблемою є питання ефективного використання основних засобів. Будь-яке діюче підприємство має постійно аналізувати основні засоби за такими характеристиками як склад і структура, стан та ефективність використання. Аналіз за даними критеріями дозволить виявити слабкі сторони в компанії.

Всі основні фонди класифікуються за економічними ознаками, найбільш важливими з яких є функціональне призначення, інтенсивність зношування та терміни служби, ступінь впливу на роботу підприємства, технічна новизна, ступінь мобільності (рухомі або нерухомі) та ін. Велике значення має також угруповання по галузях народного господарства, формується так звана галузева структура. Відмінною рисою основних засобів є саме знос, який з'являється в результаті поступового їх функціонування. Знос основних засобів – це витрачання вартості основних засобів за певними нормами. У результаті виробничого процесу підприємства одна частина вартості основних засобів безперервно перерозподіляється на готову продукцію, а друга частина вартості залишається у них. Вартість, що перерозподіляється, щодня

переноситься пропорційно терміну служби основного коштів до повного її скорочення. Під терміном використання розуміється термін корисного використання кошти праці, інакше кажучи це період часу, під час якого основний засіб здатне виконувати свої функції, цим приносити підприємству дохід.

Важливість аналізу ефективності використання основних засобів з метою виявлення резервів її підвищення, оцінки потреби в оновленні складу засобів праці приділяється помітну увагу у сучасних наукових працях. Більшість вчених справедливо вказують на те, що від ефективності управління основними фондами безпосередньо залежать основні показники діяльності підприємства, такі як: продуктивність праці, обсяг випуску та реалізації продукції (робіт, послуг), собівартість продукції, фінансовий результат діяльності підприємства, рентабельність діяльності. Глибокий інтерес науковців до грамотного управління основними засобами надає особливої важливості аналізу ефективності використання основних засобів, обґрунтованості інструментів та методів такого аналізу існуючі способи оцінки ефективності використання основних засобів передбачають вирішення певних завдань.

Компанія ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстрована за юридичною адресою: Україна, 68670, Одеська обл., Ізмаїльський р-н, село Саф'яни, вулиця Суворова, будинок 57. Основні вид діяльності: інший пасажирський наземний транспорт; технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; роздрібна торгівля газетами та канцелярськими товарами в спеціалізованих магазинах; пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення; надання послуг таксі; вантажний автомобільний транспорт; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна. У підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» зареєстровано 0 торгових марок, 5 одиниць автотранспорту в користуванні та 2 у керуванні, має 1 ліцензію. Ліцензія «З внутрішні перевезення пасажирів автобусами» видана Державною службою України з безпеки на транспорті.

Результати оцінки ефективності економічної діяльності транспортного підприємства дали наступні результати: чистий дохід від реалізації продукції у період 2020-2022 рр. зростає більш повільними темпами ніж повна собівартість реалізованої продукції, що негативним чином впливає на усі показники рентабельності. Рентабельність продажу скорочується на 81,5%. Фінансовий результат до оподаткування за період, що розглядається скорочується майже на 81%. Чистий прибуток демонструє більшу негативну тенденцію, знижуючись з 3 тис. грн. у 2020 році до 0,3 тис. грн. у 2022 році. Тобто загальне зниження становить 90%. Середньорічна чисельність працюючих протягом періоду скорочується з 16 осіб у 2020 році до 10 осіб у 2022 році. Загальне скорочення становить 37,5%, тобто більше ніж на третину. Відносно негативну тенденцію мають також показники використання основних засобів: фондоддача скорочується на 34% на фоні зростання середньорічної вартості основних фондів на 59%. Показники продуктивності праці та використання обігових коштів демонструють стійку позитивну тенденцію. Рентабельність продажу протягом періоду демонструє вкрай низьке значення – менше одного відсотку – що свідчить про низький рівень прибутковості діяльності.

Підприємство ПП «Ізмаїлавтоінвест» має на обліку 5 транспортних засобів у власності та 2 транспортних засоби в управлінні. Це 7 мікроавтобусів ємністю від 12 до 21 місця різних виробників та років випуску. Розглянемо ефективність використання основних засобів ПП «Ізмаїлавтоінвест», як головного ресурсу автотранспортного підприємства. Відповідно до динаміки показників вартості основних засобів, змінюються показники придатності. Коефіцієнт фізичного зносу зростає з 0,2 до 0,7 наприкінці періоду, а коефіцієнт придатності навпаки, скорочується до 0,4. Така динаміка показників свідчить про стрімке зношування та відсутність роботи по відновленню основних засобів. Крім того, можна зафіксувати низький рівень використання потужності підприємства у 2022 році. З можливого фонду часу (при роботі підприємства у 2 зміни) у 39872 години, підприємство працювало

лише 11694 годин. Фондовіддача не має однорідної тенденції. У 2021 році скорочується на 40% у зв'язку з тим, що у цьому році на 75% зростає середньорічна вартість основних фондів (підприємство поповнило парк автомашин). У 2022 році спостерігається значне підвищення показника (близько 66%). Всього за період фондовіддача скорочується незначно – на 0,3%. Відповідно динаміки фондовіддачі змінюється фондоємність. Протягом періоду зростання показнику фондоємності становить 0,03 копійки у розрахунку на 1 грн. чистого доходу.

Як виявив аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПП «Ізмаїлавтоінвест» на підприємстві спостерігається низьке завантаження транспортних засобів у часі. Коефіцієнт завантаження становить лише 30% від наявного ефективного фонду часу. Ізмаїльській район має розгорнуту автотранспортну інфраструктуру, яка у період військового стану стала основним джерелом руху пасажирів та вантажів у регіоні. На сьогодні ринок транспортних перевезень району заповнено дуже щільно. Але є й резерви. Ми провели моніторинг перспективних напрямів міжміського сполучення та виявили незайняту нішу, а саме сполучення між містами Ізмаїл та Дніпро. Відстань між містами 780 км, що обумовить тривалість поїздки на рівні 14 годин. У результаті реалізації заходу можна буде спостерігати підвищення усіх показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондовіддача а фондорентабельність, підвищиться коефіцієнт використання транспортних засобів у часі (коефіцієнт завантаження виробничої потужності). За рахунок необхідності розширення штату працівників, скоротиться фондоозброєність праці. Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1 місяця.

Найменшу рентабельність демонструє основний вид діяльності підприємства – маршрутні рейсові перевезення. За цим напрямом доходи ледве покривають витрати підприємства. Найбільшу норму та частку рентабельності формують тендерні замовлення. Але с часом перемагати у

тендерах стає все складніше, контроль за цією діяльністю у суспільстві посилюється. Тому планувати ефективність діяльності підприємства на підставі участі у тендерах вважаємо недоцільним, у зв'язку з значною невизначеністю реалізації таких планів. За 2022 рік підприємство мало лише 1 замовлення з нерегулярних перевезень на суму 1045 грн. – потрібно було доставити дітей від розважального центру до кафе. Тривалість перевезення становило 2 години. Тобто фактично у 2022 нерегулярні перевезення підприємством майже не виконувалися. Тому вважаємо доцільним провести роботу, спрямовану на прирощення клієнтів, зацікавлених у тимчасовому або періодичному співробітництві. Для цього ПП «Ізмаїлавтоінвест» необхідно активізувати маркетингову просувну діяльність: розмістити інформацію про послуги підприємства на сайті OLX.ua та створити сайт-візитівку з інформацією про компанію, наявний фонд транспортних засобів та послуги. У результаті реалізації заходу щодо активізації маркетингової діяльності можна буде спостерігати підвищення показників ефективності використання основних засобів підприємства. Зросте фондвіддача на 1,73 грн./грн. та фондорентабельність, на 2,08 відсоткових пункти, на 350 годин збільшиться потрібний фонд часу, що забезпечить підвищення коефіцієнту використання транспортних засобів у часі (коефіцієнту завантаження виробничої потужності). Захід потребує незначних капітальних вкладень, які повернуться підприємству протягом 1,5 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ауленко Н.Б. Економічний аналіз Навчальний посібник. К.: Інфра-М, 2021. 157 с.
2. Артеменко В.Г., Беллендир М.В. Економічний аналіз .: ДІС, 2021. 385 с.
3. Гарнов А.П., Хльовна Є.А., Мильник А.В. Економіка підприємства Підручник. Астель: Юрайт, 2019. 304с.
4. Ковальов В.В. Аналіз фінансово-господарську діяльність підприємства. К.: Проспект, 2021. 522 с.
5. Мухіна І.А. Економіка організації підприємства : навч. допомога. 2-ге вид., стер. ФЛІНТА, 2017 – 320 с.
6. Економіка підприємства: підручник для вузів/За ред. проф. В.Я. Горфінкель. [6-те вид., перераб. та дод.]. : ЮНІТІ-ДАНА, 2014. 670 с.
7. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року № 92 . URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf.
9. Єпіфанова І. Ю., Ткачук Л. М., Беркатюк Ю. О. Теоретико-методичні аспекти управління основними засобами будівельних підприємств. Innovation and Sustainability. 2022. № 4.
10. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 4 (04). С.127-131.
11. Папова, Л.В., Кочергіна А.П., Кадиров А.Р. Активи організації та їх класифікація. Сучасна економіка: проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. Матеріали VI міжнародної наукової конференції, присвяченої 95-річчю ДАУ та 15-річчю кафедри теорії бухгалтерського обліку. 2017. С. 149-153.

12. Наказ № 561 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів» від 30.09.2003
13. "Наказ Міністерство фінансів України № 92 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 URL:
14. <http://www.minfin.gov.ua>"
15. Шадріна Г.В. Економічний аналіз. Теорія та практика. Юрайт, 2017. 515 с.
16. Тягушева, Е.А. Проблеми обліку амортизації основних засобів / Контентус. 2018. № 6 (35). С. 18-22.
17. Ткач В. И. Международные принципы учета амортизационных отчислений. Экономист. 2019. № 7. С. 63–71. с.
18. Будавей В. Ю. Проблемы амортизации в промышленности. Финансы. 2020. 191 с.
19. Кагарманова А.І. Методика аналізу основних засобів підприємства. Науково-практичний журнал Алея Науки. 2019
20. Ларіна К.Н., Карпунін А.Ю. Порівняльна характеристика окремих методичних підходів до аналізу основних засобів та ефективності їх використання. Міжнародний журнал гуманітарних та природничих наук. 2016. №1-5. С. 86-90.
21. Сідельнікова Г.П., Відясова С.С. Аналіз ефективності та шляхи поліпшення використання основних засобів на підприємстві. Інноваційний розвиток. -2018. №5 (22). С. 150-152.
22. Вахрушева Н.А. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів. Економічні науки 2019. № 177. С. 46-50.
23. Ліberman Я.Л., Вілкова Ю.В., Горбунова Л.М. Дослідження ефективності використання металорізальних верстатів у сучасному машинобудуванні та деякі методи її підвищення. Технічні науки. 2019. № 9. С. 526-541.

24. Голуб Л.А., Лялякін Н.Ю. Аналіз залежності норми прибутку від фондівіддачі у галузях економіки. Досягнення вузівської науки. 2018; збірник статей Міжнародного науково-практичного конкурсу У 3-х ч. Ч. 2. Наука та просвітництво, 2018. С. 73–77.
25. Пашук Н.Р., Аліжонова Б.І.К., Вороніна Л.В. Основні засоби сільськогосподарської організації: аналіз та підвищення ефективності їх використання. Науковий журнал. 2018. Т. 7, №1 (22). С. 150-153.
26. Юнусов Д.А. Аналіз використання основних фондів та виробничих потужностей. УЕПС: управління, економіка, політика, соціологія. 2018. № 3. С. 42-45.
27. Ганюта О.М., Лобанова М.А. Ефективність використання основних фондів. Синергія наук. 2019. № 32. С. 299-303.
28. Ожегов С.І. Тлумачний словник російської. Світ та освіта, 2016. 1376 с.
29. Кутузова В.О., Брікса П.А. Проведення аналізу стану та руху об'єктів основних засобів організації. Калузький економічний вісник. 2019. № 1. С. 42-45.
30. Разіньков, П.І., Разінькова, О.П. Проблеми підвищення ефективності формування та використання основних виробничих фондів підприємства. Вісник МДУ. Серія: Економіка та управління. 2019. №3 (47). - С. 110-119.
31. Шадріна Г.В., Богомолець С.Р., Косорукова І.В. Комплексний економічний аналіз організації. Академічний проект, Фонд "Світ", 2005. 288 с.
32. Азісова О.М., Заступов А.В. Методичні питання щодо використання основних виробничих фондів підприємства. Проблеми розвитку підприємств: теорія та практика. 2018. № 1. С. 144-148.
33. Петрова А.А., Гурбандурдієва Д.Д. Вартісні та аналітичні інструменти оцінки основних засобів на підприємстві. Вісник науки. 2019. Т. 1, №11 (20). С. 86-91.

34. Микільська Е.В. Аналіз фондівддачі. Економічний аналіз: теорія та практика. 2006. № 20 (77). С. 11-14.
35. ІНечаєв А.С. Методика нарахування амортизації з урахуванням ліквідаційної вартості та фондівддачі. Вісник економічної науки. 2010. № 2 (183). С. 135-137.
36. Дубініна О.М. Факторний аналіз фондівддачі інтеграційних формувань. Науковий вісник. 2008. № 32. С. 126-134.
37. Зайончик Л.Л., Шевельова Є.В., Гордєєва Е.В. Вплив облікової політики на показники фінансово-економічної діяльності організації. Вісник КНТЕУ. Серія «Економіка та менеджмент». 2018. Т. 12, № 4. С. 113-121. DOI: 10.14529/em180414
38. Скорохід М.А. Методологія формування та методи аналізу фондівддачі. Інформаційно-аналітичний бюлетень 2002. № 7. С. 56-59.
39. Крапівін, Д.С. Фондівддача як критерій визначення економічного потенціалу регіонів. Ринок: формування економічного ладу. 2019. №3 (65). С. 132-139.
40. Гумеров А.В., Полюшко Ю.М., Фазлієва Є.П. Застосування кореляційно-регресійного аналізу у дослідженні взаємозв'язку основних показників виробничої діяльності підприємства. Горизонти економіки. 2019. №5 (51). С. 50-55.
41. Місуно П.І. Узагальнюючі показники ефективності використання основних засобів виробництва: новий підхід. Економічний аналіз: теорія та практика. 2005. № 1 (34). С. 37-42.
42. Петранцова Є.Б. Комплексна оцінка ефективності діяльності організації з урахуванням п'ятифакторної моделі рентабельності активів. Економічне середовище. 2015. №4 (14). С. 42-45.
43. Місуно П.І. Особливості застосування узагальнюючих показників у ретроспективному аналізі ефективності використання основних засобів виробництва. Довідник економіста 2007. № 7. С. 58-61.

44. Тахумова О.В., Іванова В.А., Кат С.А., Горбатовський С.К. Ефективність використання основних засобів у організаціях аграрної сфери. Вісник МДУ. 2018. № 3. С. 179-185.

45. Нормова Т.А. Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства. Надзвичайні ситуації: промислова та екологічна безпека. 2013. № 1-2 (13-14). С. 112–116